

תבנית עקבם

קובץ תורני
חג הפסח
תש"פ

מיוחד!
הדפסה מעשית לקול הסדר • עמ' 25

יישר כח!

קונטרס זה לא היה יוצא לאור ללא עשרות זוגות

הידים שעמלו בהכנתו,

זה במלאכתו של בצלאל

זה באומנותו של הסופר

וזזה בכיסו של רבי

כל אחד ואחד לפי עזרתו וכבודו

ולכם הקוראים, אשר קונטרס זה אשר יצא לאור

'באף', בזכות צפיייתכם.

פסח כשר ושמח

המערכת

לעילוי נשמת

הורי היקרים

אליהו בן משה ז"ל

נלב"ע י"ז ניסן

רות בת יונה ע"ה

נלב"ע י"א ניסן

ת.נ.צ.ב.ה.

עלון מס' 296

פסח תש"פ

♦

יו"ל ע"י

'משנתה של תורה'

רכסים

©

כל הזכויות שמורות

♦

לקבלת העלון בדוא"ל:

mishnatar@gmail.com

♦

עימוד והפקה:

עיצוב כריכה וגריד:

תוכן עניינים

3

מבעד למשקוף

בפתח הפסח

7

מרא דאתרא הגרי"מ זוננפלד

גאולה אחרונה מעין גאולה ראשונה

16

מן המשגיח זצוק"ל

השמחה כאמצעי לחינוך ילדים

20

הרה"ג רבי י.י. בייפוס

מה נשתנה הלילה הזה?

25

הרה"ג רבי יעקב שמואלי

ליל הסדר בצל הקורונה

29

הרה"ג רבי בנימין בוימל

חמץ – קורונה

35

הרב עמנואל הכהן תהילה

"פה - סח", להפעיל את הפה!

41

הרה"ג רבי חיים וינטרוב

השמיעיני את קולך

45

הרב משה טולידנו

אין רע יורד מלמטה

48

הרב עמרם כהן

גילוי אורו של משיח

50

הרב יוחנן אלול

אורים גדולים

53

הרב יהושע אבא שאול

בדין הפסח נשחט בג' כיתות

55

הרב יוסף חיים ביטון

ארבע כוסות ישועה

58

הרב שמעון פרץ

בדין ד' כוסות לבני ספרד

61

הרב דב סוקולובסקי

טעימות לפסח

69

סיפור לחג הפסח

ליל הסדר בסיביר

74

סיפור לשביעי של פסח

ים של ביטחון

מבעד למשקוף בפתח הפסח

מים כאלה לא חווינו מזה זמן רב, יותר נכון, מעולם לא חווינו. הרחובות שותקים בתי המדרש נעולים, העולם עומד מלכת, אנשים יוצאים אל השמש רק כדי מחייתם, האימה שולטת בכל, פני הכל אומרים: "מי המאומת הבא?"...

משונה כל-כך לחשוב על סדר הפסח בשנה זו, כל אחד עם משפחתו המצומצמת ביותר, היכן הנכד הצעיר שואל את סבו בארשת תמימות "מה נשתנה?" מי יענה לנכדים הללו שיישארו ללא תשובה ברורה לשאלתם.

זו"צים שמעולם לא טעמו טעם הוצאה בחודש ניסן, ישאלו זו את זה באירוניה "מה נשתנה!?! שבכל השנים אוכלים אנו משולחנם של הורינו, ובפסח הזה הכל עלינו!..."

כולנו בבידוד; מי בבידוד עם עצמו, ומי בבידוד עם משפחתו. הצד השווה שבהם שמחוץ למחנה מושבינו. הושיבנו ה' בימים של שהות עם עצמינו, עתות חשיבה על העבר ושמה תכנון עתיד מוצלח יותר. לנו כיהודים מאמינים מעט יותר קל עם 'המצב', כי היהודי נמצא 'בבידוד' כל יום עם קונו, בכל מצווה ומצווה, בכל תפילה ותפילה, כשהוא עם תלמודו - שכינה עמו.

התרבות המערבית מתרכזת באופנה, מכשירים אלקטרוניים משוכללים, טיולים, וכן הלאה. 'ערכים'? הצחקת. את מי זה מעניין. אם פתאום תנשב לה 'רוח ערכית' - אולי אז עשוי הוא לעניין בעלי אופנה.

מבט היהדות מאז יציאת מצריים - מאז נהיינו לעם ועד עתה, מתייחס תמיד למצבו מול קונו וריבונו, אל ממדו הרוחני, אם מקיים הוא מצוות - הוא 'טוב', ואם לאו - להיפך חלילה; ואין זה משנה כלל אם העולם נוהג כמוהו אם לאו.

מאז החלוקה הברורה של יעקב ועשו, אז התפצלו דרכיהם של עולמות התרבות, בעוד יעקב נשאר ספון בדד באוהלו, מובדל משאר העולם. עשו יצא לעולם הגדול "לנשום אוויר חדש", הוא היה מוכן לרצוח נפשות בשביל להשיג בגדים נחשבים.

תרבותו של עשו משסה בנו מעת לעת, פעמים וגם אנו לאחר מעשינו - מביטים לאחור, לראות מי מעריך את מעשינו מלבד הקב"ה. גם אנו חוטאים בהבטה אל החוץ, אל המראה החיצוני, לחשב מה ועל פי מה נמדד "מה נחשב" בעיני בני האדם, האירועים שלנו אט אט דומים למסיבותם, הרגישות לזרות שבתרבותו של עשו נעשתה נדירה יותר ויותר. לעיתים מחשיבים אנו דברים ש'פחות' חשובים בעיני הקב"ה; עבודת ה' נאבקה על המקום הראשון בסולם העדיפויות שלנו; והגלים גדלים וגדלים, ומאיימים לשטוף הכל, אוהלו של יעקב כבר מתחיל להתפרק מגלי התרבות המערבית, וכשנראה היה שאין סיכוי...

הגיעה הקורונה להוציא אותנו ממַצרים!

לפתע, העולם עצר מלכת, האדם שוב לפני קונו - לבדו, כמו האבות הקדושים, אין מי שיסתכל עליו איך הוא מתפלל, אין מי שיספור לו את הדקות כמה הוא לומד ברציפות, הוא בבידוד עם קונו. חוזר אל דמותו של יעקב אבינו שישב והגה בתורה לקול מצהלותיו המתרחקים של עשו אחיו הרחק-הרחק אל המרחב.

אירועי 'חתונות הקורונה' שנחוגו בשמחה יהודית אמיתית ללא אורות מהבהבים וריקודים אפריקאים סוערים, נתנו לנו לטעום 'איפה היינו' עד עתה, מה הפסדנו, איזה טעם מתוק נותר אצל רבים מבעלי השמחות הללו, טעם שהחל כטעם מריר של 'הפסד' או של 'כלה בוכה' (מבלי לזלזל חלילה בכאב של תקווה שנכזבה);

בסכום העצום שנותר בכיסי המחותרנים. מחתונה מצומצמת שכזו, נוכחו המחותרנים שהחתונות המפוארות שנערכו לשאר הצאצאים היו תולדה של 'מה יגידו', ולא בהכרח שהדבר נבע מתוך שמחת חתן וכלה, אלא

הכל גלגל אחד גדול, גלגל של ציפיות מובנות, גלגל שלא יכולנו לעצור בשום פנים, וכי מה נאמר לכלה שכל חברותיה מתחננות בפאר שכזה וכל דבר דבר הינו 'מינימום', ויש להזמין כל אדם לחתונה, וכל אדם שמקבל הזמנה צריך גם להגיע שמא המזמין 'יפגע', גלגל ציפיות שלא נגמר.

גלגל של ציפיות שלא נובע מהנהגתו של יעקב, שמיושר מול בורא עולם, שסולם הערכים שלו נמדד לפי רצונו של הקב"ה בלבד, אלא עם תוספת של 'מה יגידו' ו'מה יאמרו'.

"בְּכָל-דֹּר וְדֹר חִיב אָדָם לְהֵרֹאות אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים".

בכל שנה רק 'הראנו את עצמינו', אך בשנה זו העניק לנו הקב"ה הזדמנות לחוש יציאה רוחנית אמיתית מהמצרים בו היינו שרויים. ללבוש 'פראק' או את חליפת החג בליל פסח לשם כבוד יו"ט באמת, מבלי זוגות עיניים עוקבות, להסתפר אצל השכן בערב החג כי כתוב בשו"ע שצריך להסתפר לכבוד יו"ט, ולהישאר עד אחרי ל"ג בעומר עם 'פס' עקום מבלי לקבל הערות על 'אצל מי הסתפרת'... לשיר את ההלל בבית עם כל המשפחה ולהודות לה' באמת על כל הטוב שנתן לנו. לערוך את ליל הסדר במשפחה המצומצמת, ולראשונה להתמודד עם מה שכתוב בהגדה, לחשב כזית, למדוד רביעית לספר ביציאת מצריים, "כאילו הוא יצא ממצרים" לא הסבא, השווער, או האבא.

הקב"ה רוצה שנרצה רק אותו, נתבודד רק אתו, כן! הוא רוצה שנהיה בראש הפירמידה, שנהייה צדיקים! נזנח את תרבותו של עשיו - 'מה יאמרו', ניישר את פנינו אל בוראנו, ונתחשב רק בדעתו. ולכל מי שמצקצק בלשונו: "זה רק דרָגָע'ס", נזכה את נפוליאון בשכר שיחה נאה שאמר: "מי שלא שואף להיות מפקד, גם חייל פשוט הוא לא יהיה".

נעזוב את מצרים - את תרבותו של עשיו, לנצח.

ולמול הנספים במכה נוראית זו, נמנה אף אנו את מותו של ה"מה יגידו"...

"וְהָיָה הַדָּם לְכֶם לְאֵת עַל הַבְּתָרִים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׂם וְרֵאִיתִי אֶת הַדָּם וּפְסַחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בְּהַכְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם" (בא יב, יג).

קוראים היקרים, פורמט זה של העלון הנוכחי איננו נעדר קשר למצב הנוכחי, השתדלנו להביא תוכן מתאים לימים אלו. תשואות חן חן לעשרות הכותבים, לנדיבי הלב התורמים מהונם ואונם למען ייצא דבר יפה ומתקבל. המדורים רבים ומגוונים, בטוחנו שכל אחד ואחד אנשים נשים וטף, ימצאו את אשר תאבה נפשם.

גורלם של העלונים הבאים יגזרו מגורלם של בית הכנסת, בתקווה שנתבשר בשורות טובות ישועות ונחמות, ונזכה עוד לראות בבניין בית המקדש בשנה זו, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים.

פסח כשר ושמח

המערכת

REBELE

מורנו מרא דאתרא הגרי"מ זוננפלד שליט"א גאולה אחרונה מעין גאולה ראשונה

הרב יעקב מאיר זוננפלד בשיחת חג מיוחדת: "שהרי צורת החיים של כל יהודי, בניה על בית המדרש ועל בית הכנסת, והנה מצויים אנו עתה, כמציאות שלא היתה מימות עולם, כאשר הכורא יתברך שמו, הוציא את כל עם ישראל, בכל העולם כולו, מבתי הכנסיות ובתי המדרשות, והכניס את כולם בין כתלי הבית, וככיכול גור "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו".

ימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז' ט"ו) הנביא מיכה מגלה, שהגאולה האחרונה שתתגלה בביאת המשיח, תהיה זהה לגאולה הראשונה בעת יציאת מצרים, כלומר שיהיו קווים מקבילים בין הגאולה שזכינו לה במצרים, לבין הגאולה האחרונה, שכולנו

מצפים לראותה בקרוב.

המכנה המשותף שבין שתי הגאולות, מבואר בדבריו של רבינו בחיי בסוף פר' שמות שכתב "שהרי גאולה זו עתידה להיות כדמיון גאולת מצרים, בהרבה ענינים, וכן אמר הנביא מיכה, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

מבואר בדבריו, שהגאולה האחרונה תהיה דומה לגאולה הראשונה. לא רק בגודל הנפלאות, כמוש"כ "אראנו נפלאות" אלא בהרבה ענינים.

אחד מהענינים שבהם יש דמיון בין הגאולה האחרונה לגאולה הראשונה, מה שפורסם מדבריו של בעל הטורים שכתב (שמות י"ב ח') "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו" אף גאולה אחרונה "לא תצאו איש מפתח ביתו". (אמנם צריך להבין את משמעות הקשר בין גאולה ראשונה לגאולה אחרונה, בהקשר הצייווי של ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו. אך אכמ"ל) וצריך להבין, את משמעות הדבר, שלפני הגאולה האחרונה, ייווצר מצב של "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו".

כדי לבאר את הדברים, חייבים אנו להקדים ולהתבונן במצבנו בעת הזאת, ולנסות להבין מהו רצון ה' ומה תפקידנו בשעה זו, ראשית דבר, יש להקדים את דברי הגמ' ביבמות סג. "א"ר אלעזר בר אבינא, אין פורענות באה לעולם, אלא בשביל ישראל, ופירש"י "בשביל ישראל, ליראם כדי שיחזרו בתשובה" שנאמר, הכרתי גויים נשמו פנותם החרבתי חוצותם, וכת"ב, אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר".

מבואר שכל אסון שמתרחש בכל מקום בעולם, גם כשאינו פוגע ישירות בבני ישראל, הוא כדי לעורר את בני ישראל לתשובה.

החפץ חיים זצ"ל היה ממחיש את הדברים. אם אדם יהלך בחוצות וורשה, ויראה אדם שעומד במרכז העיר ונושא את דבריו, אם הוא ידבר בפולנית, מובן שהוא מדבר לכל מי שמבין פולנית,, אך אם הוא ידבר באידיש, הרי ברור שדבריו מיועדים אך ורק ליהודים שמבינים אידיש.

בכל פורענות שבאה לעולם, צריך להבין שהקב"ה מדבר אל יושבי הארץ, אך כמובן שדבריו מיועדים רק אל מי שמסוגלים להבין את דבריו, היות ובני ישראל הם היחידים שמבינים את שפתו הקב"ה. ממילא פשוט שהדברים מכוונים אליהם בלבד, וזה הפשט שכל פורענות הבאה לעולם, היא בשביל ישראל כי הם היחידים שמבינים את המשמעות של אותה פורענות.

אך כדי להבין היטב, מה נקרא להבין את שפת הקב"ה, עלינו לעיין היטב בדברי הר"ן בדרשותיו דרוש ו' וז"ל. "ולפעמים מתחדשים מקרים, בריחוק מקום ובאיים הרחוקים, כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה, וייראו ויפחדו פן יגיעם הפורענות, והוא מאמר הנביא, הכרתי גוים וגו' אך תיראי אותי תקחי מוסר וכו', וכשאינם מתייסרים ברעת האחרים, הפורענות הלוך ונסוע, וילך הלוך וקרב, ואין ספק. כי מי שרואה כל אלו התלאות, אשר הם באמת

התראות השם יתברך, ועודנו מחזיק בדרכו אשר דרך בה, הוא כמי שעבר עבירה וקיבל עליו התראה, שהתיר עצמו וכו' עיי"ש בדבריו החמורים.

כאשר בינותי בדברי הר"ן, למדתי בס"ד מדבריו, ארבעה יסודות מעשיים, בהנהגת הקב"ה עם בני ישראל, במצב של פורענות, האחד, מה שמבואר בגמ', שכל פורענות שהקב"ה מביא לעולם, היא קריאה המיועדת לעם ישראל, השני, שהקב"ה קורא ומדבר גם, אל כל אחד ואחד, השלישי, שבנוסף לקריאה, יש כאן גם התראה מיוחדת לכל אחד ואחד, הרביעי, שמי שאינו מקשיב ולא שם על לב להתעורר, הרי הוא כמי שמותרה ועומד. שהוא חמור ביותר במו שכתב שם הר"ן בהמשך דבריו.

מעתה שומה עלינו להתבונן, במשמעות המיוחדת של הקריאה שהקב"ה קורא אלינו כיום, כאשר הפורענות שהקב"ה הביא לעולם בעת הזאת, מקיפה את כל העולם כולו, ללא יוצא מן הכלל. כאשר כל האנושות כולה, נמצאת בסכנה, ואיש אינו בטוח בחייו, כולם מסתתרים מפני אויב שאינו נראה לעין, שאין כל דרך טבעית להלחם בו, כי אין כרגע שום תרופה המרפאת, ואין כל דרך להתגונן ממנו, כי אין שום חיסון המונע, ואין כל אפשרות להמלט ממנו, בנוסף לכך, נוצרה סכנת התמוטטות של כל מסגרות החיים הגשמיים. המאיימת על כל העולם.

אך בעיקר עלינו להתבונן, במשמעות המיוחדת הנוגעת לדבקים בה' ובתורתו.

כאשר כל אופני צורת חיי התורה וקיום המצוות הציבוריים הושבתו. באופן שלא היה מאז היותנו לעם ה'.

שהרי צורת החיים של כל יהודי, בנויה על בית המדרש ועל בית הכנסת, והנה מצויים אנו עתה, במציאות שלא היתה מימות עולם, כאשר אנו מאמינים בני מאמינים, שהבורא יתברך שמו, שהוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה לכל המעשים, הוציא את כל עם ישראל, בכל העולם כולו, מבתי הכנסיות ובתי המדרשות, והכניס את כולם בין כתלי הבית, וכביכול גזר "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו"

זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, כאשר נתבונן נראה, שמאז בריאת העולם ועד עצם היום הזה, רק פעמיים הקב"ה גזר גזירה, שמקיפה את כל העולם כולו ללא כל יוצא מן הכלל, פעם ראשונה בדור המבול, ופעם שניה, היא הגזירה שהקב"ה גזר עכשיו על כל האנושות כולה.

ייתכן מאד, שיש מכנה משותף בין שתי הגזירות, כאשר הקב"ה רוצה לבנות עולם חדש, הוא מחריב את העולם הישן, ועל חורבות העולם הישן הוא בונה עולם חדש. אך בעוד בדור המבול, העולם הגיע למצב שהוא איבד את כל זכות הקיום באופן מוחלט, ואז הקב"ה הביא מבול על העולם, והחריב את העולם באופן מוחלט, וע"י נח הצדיק נבנה העולם החדש.

מעתה עלינו להבין שגם בדורנו, הקב"ה רוצה לבנות עולם חדש, ולכן הוא גזר גזירה על כל העולם, אך היות ולא מדובר חלילה על גזירת כלי"ה, צריך לבאר מה משמעות הגזירה, ואיך ייבנה העולם החדש.

והנה בנצח ישראל למהר"ל בפרק ל"ה כתב בד"ה ואמר, "שקודם שיבוא המשיח, ראוי שיהיה הפסד גמור, כיוון שיהיה הוי"ה חדשה כמו עולם חדש, עכ"ל.

דברי המהר"ל, שקודם ביאת המשיח, חייב להוצר מצב של "הפסד גמור" ורק אחריו יתהווה "עולם חדש" צריך ביאור, מדוע כל עוד שלא יוצר הפסד גמור, לא יוכל להופיע אורו של משיח, הרי לא מדובר בגזירת הכתוב, עוד צריך להבין, איך יתהווה בפועל אותו "הפסד גמור", ואיך כל זה שייך לגזירה שבעת הזאת.

ונראה כי הדברים יתבארו כמין חומר, לפי מה שמפורסם מדבריו של הרב דסלר זצ"ל שכתב במכתב מאליהו ח"ג 205 וז"ל "חורבנה של אדם, יבוא רק על ידי חורבן העוה"ז, כאשר מביא הקב"ה את העולם, למצב שיסודות חיי העולם הזה יתמוטטו, השלוח תתערער, חיי הפרט, יהפכו לחיי דאגה פחד וייסורים, וכל העולם כולו, יעמוד תחת אימת הרס וחורבן

אז יתגלה לעין כל, שהתרברבותו של האדם וגאוותו, על התקדמותו בכיבוש הבריאה כביכול, מביאים רק לאבדון, אז יכירו את ההעדר וההפסד שבחיי העולם הזה, כשהם מרוקנים מכל תוכן רוחני, המובילים רק לכלי"ה ואבדון, כשיתייאש האדם מלהשיג רצונותיו ותאוותיו, אז יתגלה אורו של משיח, כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות העולם הזה, מסוגלים בני אדם להתרומם ולראות במבט רוחני, את אורו של משיח". עכ"ל הזהב.

דבריו המאירים של הרב דסלר, משלימים את דברי המהר"ל, כי אורו של משיח, לא יכול להאיר לתוך הלב המשתוקק לכל הנאות העוה"ז, כי הם הם תרתי דסתרי, ולכן הקב"ה מביא לעולם פורענות כזו, שתגרום לבני האדם להכיר את ההפסד וההעדר שבחיי העולם הזה. עד שיתגלה אורו של משיח.

וכאן אנו מגיעים להבנת תפקידנו בעת הזאת. לפי מה שבארנו, שהקב"ה

חפץ להכשיר את הדרך לבנין עולם רוחני יותר, צריך כל אחד לברר לעצמו מה תפקידו בבנייתו של העולם.

ראשית דבר. עלינו לדייק בדבריו של הרב דסלר שכתב "כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות העולם הזה, מסוגלים בני אדם להתרומם ולראות במבט רוחני, את אורו של משיח". מה שכתב השגת כלומר, השבת הדברים אל הרגשת הלב, וידיעת המוח אינה מספקת.

לפי כל מה שנתבאר נמצא: שהקב"ה מדבר רק אל מי שמבין את שפתו, כמו"כ שהוא מדבר אל כל אחד מאתנו, והעיקר, החובה המוטלת על כל אחד להבין, שהקב"ה הטיל עליו באופן מיוחד, את התפקיד הגדול, של הכנת העולם לתיקונו במלכות ש-ד-י.

אך צריך להבין, שהמשמעות המעשית של בנין העולם מחדש, אין הכוונה שהאדם יחפש דרכים איך להחזיר את עם ישראל בתשובה, שזה בוודאי חשוב ביותר, אך כאן הכוונה שכל אחד יעשה הכל, כדי לבנות את עולמו הפנימי מחדש מהבחינה הרוחנית. שהרי בסנהדרין לז. מוגדר כל יהודי בתור "עולם מלא" ובחז"ל אין חלילה גוזמאות, ואת העולם המלא הזה. צריך האדם לבנות מחדש.

כדי להבין את המשמעות של בנין העולם הפנימי מחדש, עלינו להקדים מה שהיה אומר מו"ר מרן הרב שך זצ"ל, שהחלף (דהיינו סכין השחיטה) של כל עבודת ה', היא "מצות אנשים מלומדה", דהיינו שעובדים את ה', ללא מחשבה וללא כוונה, אלא מתוך הרגל בלבד. ולכן, כאשר אנו רוצים לבנות את עולמנו הרוחני מחדש, אנו חייבים להלחם בצורת העבודה של "מלומדה",

ראשית המלחמה בענין המלומדה, חייב להיות בחיזוק יסודות האמונה, וזאת ע"י שנשתדל בכל כוחנו להשריש את יסודות האמונה, ולעלות ממצב של 'וידעת היום', אל מצב של 'השבות אל לבבך'.

כמו כן ישתדל האדם, לפני כל לימוד של תורה או כל מעשה מצוה, לעצור. ולחשוב שאני לומד או מקיים מצוה, כדי לעשות את רצון ה', ובמיוחד הדברים אמורים, לגבי אמירת ברכה או תפילה, כמוש"כ מרן החפץ חיים זצ"ל, שלפני כל ברכה, יעצור אדם לרגע ויחשוב, למי אני מברך, וכן על מה אני מברך.

ואפשר להגדיר באופן מעשי, את בנין עולמנו הרוחני מחדש, ע"י שנשתדל בכל כוחנו, להעלות את דרגת כל עבודת ה' שלנו, מהדרגה של 'וידעת היום' אל הדרגה העיקרית של 'השבות אל לבבך'.

לאחר שנתבאר שתפקידנו בעת הזאת, לבנות את העולם מחדש, ע"י בנין העולם הרוחני של עצמנו מחדש, ייתכן אולי להסביר גם את המשמעות המיוחדת הנוגעת לדברים בה' ובתורתו, כאשר כל אופני צורת חיי התורה וקיום המצוות הציבוריים הושבתו. באופן שלא היה מאז היותנו לעם ה'.

דנה אחד הטעמים, שלימוד התורה וקיום התפילה של כל יהודי, צריך להיות לכתחילה בציבור. מבארים, כי המשמעות של הכפיה של הר כגיגית שבעת מתן תורה, באה ללמדנו, שאחת מן הדרכים לעמוד מול היצה"ר, שהאדם ייצור לעצמו מחייבים שיכריחו אותו, וזו אחת מן הסיבות העיקריות שאדם צריך להשתדל לכתחילה ללמוד ולהתפלל בציבור, כי הציבור מחייב את היחיד מכמה בחינות.

ראיתי פעם, ציטוט ממכתב שכתב רבי ירוחם ממיר זצ"ל לאחד שעזב את מיר ועבר להתגורר בארה"ב, וכך הוא כותב לו, כי כל עוד הוא היה במיר, הציבור של מיר היה עבורו מחייב גדול, אך הציבור של ארה"ב (באותם השנים) אינו מחייב מספיק עבורו, ולכן הוא חייב לחפש מחייבים כדי שלא יפול.

ויש להוסיף גם, מה שכתב הרמב"ם בפ"ו מהל' דעות ה"א. "דרך ברייתו של אדם, להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם".

מאידך גיסא, כאשר אדם לומד ומתפלל בציבור, יש גם הניסיון שהאדם לומד ומתפלל באופן של "מה יאמר" או חשבונות של מעמד וכבוד, וכל שאר החשבונות הממלאות את לבו של האדם, כאשר הוא לומד ומתפלל עם הציבור, ובמצב כזה, כל עבודת ה' של האדם היא חיצונית, ללא כל מחשבה פנימית אמיתית.

מעתה ייתכן מאד, שכאשר הקב"ה הוציא את כלל ישראל מבתי הכנסיות ובתי המדרשות, וכביכול גזר עלינו, "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו" ייתכן שאין זה משום עונש, אלא שהקב"ה עשה זאת, כי לצורך בנין העולם הרוחני הפנימי של כל אחד מחדש, צריך האדם לבנות את עצמו מן היסוד, וזאת כאשר האדם יעבוד את ה', ללא כל המחשבות והחשבונות הממלאות את לב האדם כשהוא נמצא בציבור, ישתדל האדם שכל עבודת ה' שלו, תהיה "בלתי לה' לבדו".

והנה במשנה באבות נאמר, על שלושה דברים העולם עומד על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים, וכבר ביארו, שהתנא מכוון גם לעולמו של כל אדם, שמוגדר בחז"ל כעולם מלא. ולכן כאשר האדם בונה את עולמו הרוחני מחדש, גם הוא חייב להשתית את עולמו, על שלושת היסודות של

על התורה כיצד, ראשית צריך האדם לתת אל לבו, שתלמוד תורה כנגד כולם. וכל מילה של תלמוד תורה שקולה כנגד כל התורה, אך כדי להבין את גודל הערך של לימוד התורה, ובמיוחד בתקופה זו, חשוב ללמוד את שער התורה בנפש החיים ש"ד, וממילא בכל רגע פנוי ישתדל להדביק את עצמו בתורה, וגם כשעוסק בצרכי הבית, ישתדל לשנן משניות או לומר פרקי תהלים, או לחשוב בלימוד.

וכמו שאמר מרן החפץ חיים זצ"ל, כי לעסוק בדברי תורה, הפשט, שכמו אדם שיש לו עסק שיש בו רווחים גדולים כל הזמן, הרי גם כשצריך בפועל לסגור את העסק, הוא משתדל בכל האפשרויות לגרוף רווחים גם כשהעסק סגור, כך צריך גם האדם להתייחס ללימוד התורה, וכמו שמרן הגריז זצ"ל היה אומר, שגם כשצריך לסגור את הגמ', את הראש אף פעם לא סוגרים.

וכאשר האדם משתדל בכל כוחו, ללמוד בכל רגע פנוי, בכל אופן שהוא מסוגל, הוא מוכיח עד כמה הוא מייקר את התורה באמת.

על העבודה כיצד, יתן אל לבו שהקב"ה הוציא אותו מבית הכנסת, כדי שיוכל להתייחד עם קונו בתפילה זכה וברה, ללא שום כוונות זרות, וישתדל גם בנושא התפילה, ללמוד את נפש החיים בשער ב', ואז יבין את מה שאמרו חז"ל כי התפילה עומדת ברומו של עולם. וישתדל מאד שבנוסף לתפילתו הזכה, יתחזק לברך את כל הברכות בכוונה הראויה.

ועל גמילות חסדים כיצד, שיתן אל לבו, את מה שכתב הגרי"צ בהקדמת הנפש החיים, שאביו מרנא הגר"ח מוולוז'ין היה אומר, כי האדם נברא לאחריני, כוונתו, שהרי מה שנאמר עולם חסד יבנה, יש בו שני חלקים, האחד כמו"ש הרמח"ל שהקב"ה הוא עצם הטוב, וכל מי שהוא טוב רוצה להיטיב, לכן ברא הקב"ה את כל העולמות, כדי שיוכל להיטיב לכל הברואים. וזהו עולם חסד יבנה, שכל העולם נבנה כדי להתחסד עם כל הברואים.

אך החלק השני של עולם חסד יבנה, שרצון ה' הוא, שכמו שבריאית העולם היתה בחסד, כך כל מהלך קיום העולם, יתנהל באופן שבני האדם ילכו בדרכיו של הקב"ה, וינהגו במדת החסד זה עם זה.

אך כאן צריך להבהיר, שלא יטעה האדם לחשוב, שכאשר האדם סגור עם בני משפחתו, אין לו עם מי להתחסד, אך זו טעות מרה, כי ידוע מה שלימדונו רבותינו שמדת החסד מתחילה מעשיית החסד עם בני

ונסביר את הדברים, שהרי יכול האדם לחשוב, כשאדם עושה למען בני ביתו, הרי אינו עושה זאת לשם חסד, אלא מהרגש הפנימי שיש לכל אחד לפעול למען בני ביתו. והיכן כאן מדת החסד.

בענין זה שמעתי פעם דברים נפלאים מהג"ר שלום שבדרון זצ"ל שסיפר כך, באחד הימים לקחתי את אחד מילדי לרופא, בדרך לרופא, פגש אותי הג"ר אייזיק שר זצ"ל ראש ישיבת סלובודקא, ושואל אותי לאן אתה הולך, עניתי לו שהילד חולה ואני לוקח אותו לרופא, ואז אומר לי ר' אייזיק, אתה מתנהג כמו בהמה, אני הייתי המום מהתגובה החריפה של ר' אייזיק, למרות שר' אייזיק היה נוהג להוכיח את מקורביו שהיו מוכנים לקבל ממנו, בביטויים חריפים, כדי לחנכם בדרכי המוסר, אבל כאן לא ראיתי שום מקום להטפת מוסר, כי מה יותר טהור מאשר לקחת ילד לרופא, ואז אומר לי רבי אייזיק, אסביר לך מדוע אמרתי לך שאתה מתנהג כמו בהמה, תתאר לעצמך, אילו בהמה היתה מבינה ומסוגלת לקחת את העגל הקטן שלה שחלה, לרופא, הרי בוודאי שהיתה עושה זאת מתוך הרגש האמהי שטבוע בה, אם כן, גם כאשר אתה רץ עם ילדך לרופא, אתה הרי גם עושה זאת מתוך הרגש האבהי הטבוע בך, ואם כן אמור לי, מה בינך לבין הבהמה.

ואז שאלתי, אמנם זה נכון, שאני פועל מתוך הרגש הטבעי, כשם שהבהמה פועלת מתוך הרגש הטבעי, אבל האם משום כך שלא אקח את ילדי לרופא.

עונה לי ר' אייזיק, בודאי שאתה חייב לקחת את הילד לרופא, אך בעוד שהבהמה היתה לוקחת את העגל מתוך הרגש הטבעי, אתה צריך לחשוב שהנה עומד לפניך ילד יהודי חולה, ואתה לוקח אותו לרופא, לא רק משום רגש הרחמנות הטבעי שבך, אלא גם כדי לעשות חסד עם ילד יהודי חולה, כי גם עם ילד שהוא שלך, תשתדל לחשוב שאתה עושה עמו חסד, ואז בכל צעד שאתה עושה עם הילד, עתה עוסק במעשה חסד, ותקבל שכר על כל צעד ושעל, עכשיו תבין, שיש סיבה נוספת מדוע אתה נראה כבהמה, כי רק בהמה מוכנה לוותר על כל כך הרבה שכר, בגלל חוסר מחשבה. ושפתיים יישק,

צריך רק להוסיף, שאיו הכוונה, שאסור לו לאדם לפעול עם ילדיו לפי הרגש הטבעי, כדי שלא ידמה לבהמה, אלא הכוונה שבנוסף לרגש הטבעי, שהוא רגש אמיתי שטבוע בנו הקב"ה, צריך גם להוסיף ולהתבונן שיש במעשה זה ענין של חסד, ולכוון גם לשם חסד.

מעתה נסיים מעין הפתיחה, שלפי מה שבארנו לעיל, לפי המהר"ל והרב דסלר, שייתכן שאנו במהלך של הכנת העולם לדרגה גבוהה יותר, וזאת ע"י שכל אחד יעסוק בבנין עולמו הרוחני הפנימי מחדש, במהלך של והשבות אל לבבך, ואשר לשם כך, הכניס אותנו הקב"ה אל בין כתלי הבית בבחינת "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו". וכמו שכתב בעל הטורים.

ויה"ר שנזכה למלא את תפקידנו כרצון ה', ושעל ידי כך, גם לנו יהיה חלק בהופעת וגילוי אורו של משיח שיהי' במהרה דידן אכי"ר.

מרכז המשגיחה הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל השמחה באמצעי לחינוך ילדים

מרכז המשגיחה בהדרכה: מדוע חוץ לבית מדרש אפשר
יותר להתעלות | הכנות לפסח – מה לעשות ומה לא
לעשות.

חודש הזה התחילה הווייתנו, כמו שכתוב "היום הזה נהייתה לעם", גם
אנו יכולים להתחיל מחדש, כל אחד לפי מצבו יכול להתחיל מחדש.
עוד מעלה שאפשר לזכות בחודש זה היא, בכך שאנו לא נמצאים
בישיבה, אין לנו את ההגנה הנפלאה של הבית מדרש, נמצאים בחוץ
ואם אף על פי כן עומדים בניסיון, יש התעלות מיוחדת, ואם יש קשיים טובה אחת
בצער ממאה שלא בצער. ואם כשנמצאים בתוך הבית מדרש צריך חיזוק, על אחת
כמה וכמה כשנמצאים בתוך מדרש שצריך חיזוק.

רבי דן סגל סיפר, על אברך שהיה מגיע לכולל בקביעות מדי יום ללא עליות
וירידות, שאלו אותו איך הוא עושה את זה? הוא ענה, שכל יום לפני שהוא בא
לכולל, הוא לומד את הפרק הראשון של המסילת ישרים. איני יודע אם את כולו
או חלקו. אנו צריכים לחזור, לשם מה באנו לעולם. המסילת ישרים מלמד שהאדם
נמצא בתוך מלחמה חזקה, אם האדם לא יודע כלל שהוא נמצא בתוך מלחמה,
הייתכן שהוא יצליח, ואף אם הוא יודע שהוא נמצא בתוך מלחמה, אבל
הוא סבור שהמלחמה היא חלשה, גם אז אין סיכוי שהוא יצליח.

אני רגיל להזכיר את המסופר על רבי מאיר פייסט - אדם שאינו יכול

ללכת, בלי אשה, בלי ילדים ובלי הורים ובכל זאת היה שמח, כיון שאפשר לקיים תורה ומצוות וכמו שכתוב "טוב יום בחצריך מאלף" אומר רש"י טוב להיות 'יום בחצריך' מאשר אלף במקום אחר. מה זה חצריך? כתוב מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, זה חצריך!

חשוב להכניס שמחה בבית, להיות שמחים. כדאי גם ללמוד בבית בשביל מה אנחנו נמצאים בעולם. אשרינו מה טוב חלקנו. בעבודות פסח, זה יכול לעזור שיהיה שמחה ולא עצבנות. יש נשים החושבות שלכלוך זה חמץ, או שמא מעורב בזה חמץ, אך יש לדעת שמפורש במשנה ברורה שחמץ פחות מכזית שהוא קצת מטונף, אינו חייב בביעור. אמנם משתדלים לבער מכל וכל, אבל חס ושלום שזה יביא לעצבנות, צריך לזכור את הפסוק המפורש "עבדו את ה' בשמחה".

בכלל חשוב מאוד, שאברך יכניס שמחה הביתה, זה גם חשוב לחינוך הילדים. יש משפחה שגדלה בתל אביב - משפחת שינקר שמה. אחד הבנים סיפר, שכשהיו חוזרים לבין הזמנים הביתה, לא היה היכן לישון ולא היה ריווח, ותמיד היה שמחה בבית, כיון שעמד תמיד מול עיניהם את אושרנו 'אשרינו מה טוב חלקנו'. מצד שני כשהמצב בבית הוא שנאנחים - אין כסף וכדומה, זה לא משפיע לטובה על חנוך הילדים.

התפקיד שעומד עתה לפנינו הוא 'סור מרע ועשה טוב' - סור מרע, ליהרר מאונאת דברים, לצער, כמו שכתוב כל השערים ננעלו חוץ משער אונאה, עוד כתוב הכל נפרע הקב"ה על ידי שליח חוץ משערי אונאה, וחז"ל הוסיפו שיהא אדם זהיר במיוחד באונאת אשתו שלא לצערה. כתוב ששאלו חכם אחד, במה הארכת ימים, הוא ענה, מעולם לא הקפדתי בתוך ביתי. יש לעיין, במה מגיע לו, אם מעולם לא היו דברים שיעוררו הקפדה? אלא ודאי שקרו כאלה מקרים, רק הוא הכין את עצמו.

חובה על האדם להכין את עצמו, לא רק מודאי צער אלא גם מספק צער ואף מחשש צער. ברמב"ם כתוב שהאדם צריך לדבר עם אשתו בנחת לא עצב ולא רוגז. מדוע לא לדבר רוגז מובן, אך מדוע לא עצב. אולי מפני שהיא חושבת שהוא מרוגז עליה. גם יכול להיות, שאשתו מצפה שעם ראייתו אותה תכנס שמחה בלבו. אשה זה בגימטריא מוסר. בשביל לחיות עם אשה כראוי, שיוכל להעיד כמו רבי שלמה זלמן שאמר בלווית אשתו, שהוא אינו צריך לבקש ממנו מחילה, לא שייך בלי מוסר. אשה היא רגישה,

פעמים היא בולעת ושותקת. כתוב בגמרא שאשה מכרת באורחים, מסתמא היא גם מכירה בבעלה. החידושי הרי"ם אמר שאם אדם הוא ירא שמים, מי שיודע מכך זה, הקב"ה ואשתו.

על הפרק במסילת ישרים שעוסק בפרטי נקיות ראוי לעבור כמה פעמים. בחור מ'כפר חסידים' אמר לי שהוא לא יכול לזוז בלי ללמוד את הפרק הזה. זכורני שבחור אחד הגיע לישיבה ב'כפר חסידים' לא היה לו שום שייכות למסילת ישרים, יעצתי לו שיתחיל ללמוד מסילת ישרים ויראה לאט לאט איך זה נוגע אליו. הדברים כל כך מצאו חן בעיניו, עד שהוא ממש נדבק במסילת ישרים. בשמחת תורה כשמכרו בישיבה את פתיחת ארון הקודש ב'אתה הראת' הוא ביקש לקנות את הפתיחה בלימוד מסילת ישרים - שלושים פעמים במשך השנה, היה בחור שהתמודד איתו ויצא לו חמישים פעם לחזור. הוא אמר שאחר שלמד את הספר עשר פעמים זה פשוט מתוק לו.

טעות לחשוב, שמי שלא הגיע לדרגת שער הזהירות והזריזות, אין טעם שיתקדם הלאה בשער הפרישות, אדרבה חשוב שהאדם יכיר מושגים, צריך את שניהם, מצד אחד ללמוד לאט וגם ללמוד מהר ולהספיק. סיבה נוספת להמשיך ללמוד בהמשך היא, כי בהמשך הספר יש דברים שנוגעים לנו גם במצב שלנו עכשיו.

אגב, אמנם יש הבדל בין מי שלומד כל היום לבין הקובע לתורה, ורק הלומד כל היום יכול לזכות לכתר תורה, מכל מקום שייכות לתורה יש גם למי שקובע עיתים לתורה. גם לגבי אהבת ה', יש כאלו שהם בדרגת אוהבי ה' שכל היום הם חיים אהבת ה', אבל ישנם שאינם בדרגה, הם שמחים לעשות מצוות, גם זו דרגה - יש להם שייכות לאהבת ה'. מהחפץ חיים משמע שאהבת ה' זה מצוה וחיוב, הוא כותב שכל אדם אם לא כוון בפרשת 'שמע ישראל' על אהבת ה' שיקבע לעצמו זמן לפני הארוחה לחשוב על רוב חסדו של הקב"ה אלינו, איך למרות שה' ברא ומחייה את כל העולמות, נוהג בחסד אלינו ומעלים מחטאינו. כן גם לגבי פרישות, יש דרגה שאדם פרוש מכל הדברים שיכולים להביא לידי חטא, אבל יש כאלו שאמנם אינם בדרגה כזאת, מכל מקום יש להם קצת שייכות לפרישות, כמו שאנו רואים בעם ישראל, שאנשים נוהגים בחומרות שהם אינם מצד הדין.

המסילת ישרים בפרטי הנקיות מביא את דברי חז"ל 'רובן בגזל ומיעוטן בעריות' האם מדובר בגזל גלוי, האם רוב בני אדם נכשלים בגזל גלוי? אלא מדובר במורי היתרא. כל אחד מאיתנו צריך לחשוש האם אינו נכשל

במורי היתרא. גם בעריות, אנו צריכים לשמור את כל החושים. עד כאן עסקנו בחלק של סור מרע. בענין העשה טוב, יש להתחזק בתפילה בכוונה ובמאה ברכות, כפי שדיברנו כמה פעמים על כך.

כללו של דבר, בחודש ניסן אפשר הרבה מאוד לזכות, אחר כך בחג עצמו, יש גם את מצות ספירת העומר. מביאים מגדולי המקובלים, שאיך שאדם נוהג בימי העומר, כך מוליכים אותו כל השנה. אפשר באמת לזכות, אך מצד שני זה נסיון, כדי לעמוד בנסיון, צריך להכין את עצמנו לכך, ללמוד מוסר טוב, להתבונן על חובתנו והבא ליטרה מסייעים בידו.

בדיקת חמץ

פעם שאלו את הגרי"ז מדוע הוא כל כך חרד בעניני חמץ, אף במה שרחוק מן המציאות שיהיה בו חמץ. השיב הגרי"ז בשאלה, 'האם היית פעם בחדר ניתוח?' השיב הלה 'כן'. חזר ושאל אותנו, והרי בוודאי ראית שהכל שם נקי וסטריילי ביותר, הידיים עטופות, הפה מכוסה, לא משתמשים עם דבר פעמיים, פחד אימים. מדוע? 'השיב הלה, 'הרי יש חשש חיידקים'. נסער הגרי"ז ושאג, חמץ זה חיידק! חמץ זה חיידק!

לב טהור ברא לי אלקים

לאחר שסיים פעם הרה"ק בעל 'אהבת ישראל' לבדוק את החמץ. הגיש את הנר לרבי מרדכי חנא, מגדולי החסידים, הראה לו על ליבו ואמר לו, 'תחפש בלבי אם יש בו חמץ'. השיב רבי מרדכי חנא על אתר, כבר שנינו 'מקום שאין מכניסים בו חמץ אינו צריך בדיקה'.

הרה"ג רבי יעקב ישראל בייפוס

מה נשתנה הלילה הזה, בפסח שנת תשועת השם בהרף עיני?

בעל הלכה טוב' בבשורה מיוחדת לימים אלו: "הבשורה עבורנו בדברים אלה היא, "שימורים לדורותם" (שם). לא רק לליל יציאת מצרים היה הקב"ה "משמר ומצפה", אלא גם בכל דור ודור מטרתו היא להתחסד עם בניו. נמצא שכאשר רואים דין שמים בכל הדורות, חייבים לחיות עם שתי ידיעות אלו. ידיעה של פחד בכחינת "לך עמי בוא בחדריך וסגור דלתך בערך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיה כ"ו), וכן "ואתם לא תצאו". אך לא פחות חשובה גם הידיעה, שגם עתה בשעת הדין, פועל הענין של "חפץ חסד". מצד אחד אין להתרעם ולמרוד חלילה נגד הדין, ויחד עם זה לא לאבד תקוה, יען "כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות" (שם ט).

ה נשתנה הלילה הזה [של פסח תש"פ] מכל הלילות [בכל הדורות]. שבכל דור ודור אנו מחפשים דרכים כיצד להחיות את הרגשי יציאת מצרים, ולהגיע לבחינה של "לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". כאשר המטרה להתחבר אל יוצאי מצרים, אשר ראו "את היד הגדולה

אשר עשה ה' במצרים... ויאמינו". "הלילה הזה כולנו מסובים", כשבפועל אנו מצווים "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". [נכון לשעת כתיבת הדברים, שהוא גם זמן ההכנה לליל הסדר, ותשועת ה' כהרף עין]. ובמקביל אנו עדים ממש ל"ועברתי... והכיתי" מימי עולם לא זכורה התגלות יד ה' ומכתו מקצה העולם ועד קצהו. ומימי יציאת מצרים לא נתגלתה יד ה' באופן גלוי כל-כך. ותפילתנו ותקוותנו שיקויים בנו "וראיתי את הדם, ופסחתי עליכם, ולא יהיה בכם נגף למשחית". אמן כן יהי רצון.

חובת השעה היא, איפוא, שנשאל את עצמנו מה נשתנה או מה ישתנה אצלנו בלילה הזה, לאור ייחודיות זו של פסח דהשתא?! הרי הקב"ה יאמר לנו "אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם", "קחו עמכם דברים, ושובו אל ה'". על כן נתייחס בדברינו אל ההשוואה ל"ואתם לא תצאו", וכן ל"וראיתי את הדם", על פי דברים של הגר"מ שוואב זצ"ל בספרו "מערכי לב" (מועדים ג').

מהלך הגנתה של מצוות "ואתם לא תצאו", על הספונים בתוך הבתים, הוא כעין הציווי שנצטווה לוט - "אל תבט אחרריך" (בראשית ט). נאסר עליו להביט בפעולות של דין הנעשים בסדום, בשעה שהוא ניצל. משמעות ציווי זה היתה אל תחשוב שהדין שנעשה באנשי סדום לא היה ראוי לבוא גם עליך, אתה ניצל רק בזכות אברהם. ואם תביט בהפיכתם, כאילו הצלתך היא בזכות עצמך, תיהפך לנציב מלח. זוהי גם משמעות המצוה של "ואתם לא תצאו", כי כאשר מידת הדין פועלת, אין לכם כנגדה שום תקומה. זכותכם ליציאת מצרים אינה אלא מכח ההבטחה לאבות. לכן הסתתרו בצילו של הבית אשר דם הפסח ניתן עליו, ובזה תינצלו. ואם תצאו ממנו, כאילו ראויים אתם להצלה גם בלי המצוה הזו, הנכם נחשפים ל"ניתנה רשות למשחית לחבל".

למדנו כאן שבנוסף לידיעה על מידת הדין, יש כאן בעקפיין ציווי על "פחד הדין", ורק קיומה של מצוה זו, יש בכוחה לשמור מפגיעה של דין. המצוה למסור לבנים ענייני יציאת מצרים - "ואמרתם זבח פסח" (שמות יב), כוללת גם את מה שנכלל במצוות "ואתם לא תצאו". דהיינו מיסרו לבנים לדורות עולם את הידיעה שרק אם תפחדו מדין, תוכלו לעלות ולהצליח. דהיינו רק כאשר האדם מכיר במידת הדין המרחפת מעל ראשו, ומבקש מהקב"ה שיגלגל עליו את מידת הרחמים לבל ייפגע, או-אז קיימת אפשרות שיינצל.

האפשרות של הצלה הינה אכן קרובה לבוא, אם יכיר האדם במצבו וישכיל לפנות לבוראו וישווע לישועה, זאת משום שהקב"ה חפץ חסד הוא. בהגדה אנו אומרים: "הקב"ה חישב את הקץ", ומבאר ה"ספורנו" את כוונת הדברים בבארו את הפסוק "ליל שימורים הוא לה" (שם יב): "שהיה מצפה להוציאם. כי לא עינה מליבו, (פירוש: ה' אינו רוצה לצער את בניו) אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה, עד אותה הלילה. ואותה היה משמר ומצפה, כי חפץ חסד הוא, כמאמרם ז"ל שהקב"ה מחשב את הקץ".

המשגיח דמיר זצ"ל, היה רגיל לבאר דברים אלה, בדרך זו: אחת ממידותיו של הקב"ה היא מידת החסד. אך יש גם מידת "חפץ חסד", והיא מידה הקודמת לעצם עשיית החסד. מידה זו של חפץ חסד פועלת כאשר "כי לא עינה מליבו, אבל לא מצא את ישראל מוכנים וראויים לגאולה", כדברי הספורנו. בזמן שעדיין לא היו מוכנים לגאולה מחמת החטא של "במה אדע", וכיון שעדיין לא נזדככו נשמותיהם, לא הגיע הזמן לפעולה של חסד. אך זאת עלינו לדעת שגם לעת כזאת, ה"חפץ חסד" כבר היה קיים. וזה מה שאומר הספורנו: "משמר ומצפה - כי חפץ חסד הוא".

הבשורה עבורנו בדברים אלה היא, "שימורים לדורותם" (שם). לא רק לליל יציאת מצרים היה הקב"ה "משמר ומצפה", אלא גם בכל דור ודור מטרתו היא להתחסד עם בניו. נמצא שכאשר רואים דין שמים בכל הדורות, חייבים לחיות עם שתי ידיעות אלו. ידיעה של פחד בבחינת "לך עמי בוא בחדריך וסגור דלתיך בעדך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיה כ"ו), וכן "ואתם לא תצאו". אך לא פחות חשובה גם הידיעה, שגם עתה בשעת הדין, פועל הענין של "חפץ חסד". מצד אחד אין להתרעם ולמרוד חלילה נגד הדין, ויחד עם זה לא לאבד תקווה, יען "כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות" (שם נ).

ומה עשו בני ישראל כשהיו ספונים בבתייהם? התחזקו באמונה. ראו את הדם על המשקוף והמזוזות, והיה זה להם לאות שה' פוסח עליהם, כנרמז בפסוק "והיה הדם לכם לאות". ידעו שה' הוא הדין עתה את העולם שסביבם, ופוסח עליהם. ובזכות מה פסח? בזכות הדם, דם פסח שהיה לעיניהם ודם מילה, שתי המצוות שה' ניסה אותם בהן, כדי שיהיו להם זכויות להינצל ולצאת מצרים. הדם סימל את השלמת זכותם להיגאל, ובכך עברו ממצב של "חפץ חסד" למצב של החסד עצמו.

החסד שבדין

שתי הנהגות אלו, של דין ושל חסד, קשורות זו בזו. כדי להגיע לתכלית בריאתנו - ליהנות מזיו השכינה, הורדו נשמותינו לעולם המתנהל על פי הדין ללא ויתורים, וזה גופא מחסדו של ה', כדי שהנאה מזיו שכינתו תהיה שלימה. שכן ללא שהייה בעולם של נסיונות ודינים, היה שכר עוה"ב בבחינת "נהמא דכיסופא". נמצא שמידת הדין היא למעשה "חסד שבחסד", והדין עצמו הוא בבחינת "ליל שימורים" - כהכנה להמשך הפסוק, "להוציאם".

החיים שלנו בעוה"ז, מלאים נסיונות, ומטרת הנסיון היא לרומם את האדם. החסרון של דורנו הוא, שרואים בנסיון רק את צד הדין שבו, ולא את מטרת החסד שהיא ההתעלות המתבקשת. אולם מצד הקב"ה הנסיון כולו חסד, בבחינת "ליל שימורים" - להוציאם". עלינו לדעת שיחד עם הנסיון, ניתן לאדם גם את הכח לעמוד בו, ואם ינצל אותו יצליח.

בהזדמנויות רבות אנו מזכירים במשך השנה את הענין של "זכר ליציאת מצרים". אומר על כך הסבא מסלבודקה זצ"ל שיציאת מצרים היתה אמנם מאורע חד פעמי, אך הוא מהווה בנין אב לפתרון בעיות החיים השונות שבכל עידן ועידן. שכן שם ראינו בעליל שהקב"ה מנהיג את העולם, ומלבד זה אין מאומה!

אי לכך, כאשר פוקד את האדם נסיון מכל סוג שהוא, מורה לו יציאת מצרים כיצד עליו להתייחס אליו, "ליל שימורים" - "מצפה להוציאם". יש קושי, צריכים לצפות לזמן של "ה' זכרנו יברך" (תהלים קטו), כפירושו של ר' ירוחם ממיר זצ"ל: די בזכירה אחת של ה', ומיד יחול עליו שפע של ברכות "יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן יברך יראי ה'... יוסף ה' עליכם... ברוכים אתם לה'". כל אלה הם תוצאה של זכירה אחת של "ה' זכרנו".

בזה נשתנה הלילה הזה דשנת תש"פ, ומכוחו נשתנה בעז"ה גם אנו וניוושע. יד ה' הביאה את הנסיון והכניסה אותנו אל הבתים, ואותה היד מראה לנו בגלוי את ידו הגדולה. "ממכה עצמה מתקן רטיה", כאשר האמונה שהיא פיסגת ליל הסדר תיקבע עמוק בלבנו. נאמין כי ה' חפץ חסד הוא ובאותה היד הגדולה והגלויה שהכניסה אותנו אל הבתים, הוא יוציאנו בחסדו במהרה, מאמינים יותר שלימים יותר ומוכנים יותר לביאת משיח

ליל הסדר

הטעם הדבר שקוראים ללילה זה "ליל הסדר" הסביר הגאון ר' צבי דומב זצ"ל, ע"פ שו"ת הרדב"ז שכתב כי על פי הנגלה אין הסבר למה אסור חמץ בפסח הוא אפילו במשהו. וכתב שם, ורק ע"פ סוד משום שחמץ מרמז ליצה"ר, שגם הוא אסור במשהו. ולפ"ז פירש שהתורה נלמדת בארבעה דרכים, פרד"ס [פשט רמז דרש סוד] ואם אין לזה הסבר ע"פ פשט, הרי נשאר רק סד"ר ולכן נקרא ליל הסדר.

עוד שמעתי שבלילה זה אנו מספרים את ניסי יציאת מצרים ומתחזק אצלינו ההכרה בבורא עולם ובהשגחה פרטית. וזהו ליל הסדר, לילה שעושה לנו סדר בראש מי מנהל את העולם.

סוד הברפ"ס

אומרים בשם החיד"א ש'כרפס' - ראשי תיבות: כלל ראשון פה סתום. כשהפה סתום וסגור ויהודי נזהר שלא לדבר דברים בטלים הוא ניצול מחטא. כי מרבה דברים מרבה חטא, והמדרגה הראשונה בסולם הקדושה היא להיות זהיר בדיבור.

השתא הבא לשנה הבאה בארץ ישראל

לכאורה צ"ב מה הקשר בין הקטע של הא לחמא עניא לקטע של השתא הכא? ויש לבאר משום שגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה וא"כ בזכות הצדקה שעושים עם העניים לפני פסח, נזכה לגאולה השלימה [הגדש"פ מחשבת בצלאל]

בל' המרבה הרי זה משובח

בקלם היו אומרים כי הרי זה משובח מתייחס אל האדם המספר, היינו שע"י שמרבה לספר ביציאת מצרים ומשריש בלבו את האמונה בבורא עולם, הרי האדם ההוא מתעלה ומתרום ונעשה משובח.

הרה"ג רבי יעקב שמואל ליל הסדר בצל הקורונה

משפחות רבות יחוגו השנה לראשונה את ליל הסדר
בביתם. ברצוננו להגיש ראשי פרקים לניהול הסדר. אנו
מאחלים לכולם שייזכו לסידור פסח כהלכתו ככל משפטנו
וחוקתו. לשנה הבאה בירושלם.

המערכת

לל בתפילת ערבית: מי שמתפלל בביתו ביחיד, אינו קורא את ההלל
שבתפילת ערבית. (כך הורה הגרי"ש אלישיב, וכך צריך לנהוג מדין סב"ל. ברם מי
שיש לו מנהג ברור לאמרו גם ביחיד, יש לו על מי לסמוך - עי' כף החיים סוסי' תפ"ז).

מצוות הסדר בבללות:

- שתית ארבע כוסות
- אכילת מצה ומרור
- מצות והגדת לבנד ומצות סיפור יציאת מצרים
- הלל והודאה
ונפרט בע"ה:

א. דיין ההטיבה:

הנהגות ליל הסדר מתחלקות בין הנהגות שבאות להזכיר את ימי

החושך - לחם עוני, מרור, לבין הנהגות שבאות לציין את חרותנו - יין, טיבול, הסיבה. הסיבה צריך שתהיה באופן שמבטא חירות דהיינו שיהיה נח לו בהסיבה זו. וראוי שיהיה באופן שיש משענת גם לראש. נשי דידן לא נהגו להסב.

ב. מתי צריכים להסב?

בשתיית ד' כוסות, באכילת המצה (כולל גם כורך).

ג. זמן הקידוש:

לא לפני צאת הכוכבים (19.35). יברך "שהחיינו" בקידוש בהתעוררות גדולה ובהודאה לקב"ה שזכה להגיע חי וקיים לזמן הזה.

ד. ברוב הבתים נהגו שכל אחד מבני הבית אומר את נוסח הקידוש בעצמו כשכוסו בידו, אבל יש נוהגים לצאת יד"ח בשמיעה מבעה"ב כמו בקידוש של כל השנה. וכל אחד ינהג כמנהגו. ראוי להקפיד על שיעור 150 סמ"ק בכוס של קידוש, גם למי שקשה לו בשאר כוסות. (כוס חד פעמי מהסוג הקטן ביותר מכיל 170 סמ"ק).

ה. אפשר לקדש על יין או על מיץ ענבים.

ו. להשתדל לשתות כל הכוס או לכה"פ רובו.

ז. בשאר כוסות, אם אפשר רצוי שהכוס יכיל 150 סמ"ק, (ניתן למדוד בעזרת בקבוק תינוקות) ואם קשה אפשר להסתפק ב 86 סמ"ק.

ח. בענין ביסוי המצות וגילוי המצות:

העיקרון הוא פשוט. "לחם עוני - שעונים עליו דברים הרבה" פירש רש"י - הלל והגדה. נמצא א"כ שהמצות צריכות להיות גלויות הן בשעת אמירת ההגדה, והן משעת אמירת ההלל. ברם, כמו בקידוש שנוהגים לכסות את הפת, כך בכל פעם שאוחזים בכוס בלילה זה, צריך לכסות את הפת. (כגון באמירת "והיא שעמדה" שלוקחים הכוס ביד - מכסים המצות, וכשמניחים הכוס חוזרים ומגלים אותם כדי לראותם בשעת ההגדה).

ט. אכילת מצה:

על אף שרבים נוהגים להדר אחר מצת יד לליל הסדר, מעיקר הדין יוצאים גם במצה שמורה של מכונה. ועדיף לקיים המצוה במצת מכונה מהודרת בכשרותה, מאשר במצת יד שאינה בכשרות מהודרת.

י. שיעור האבילה:

בחצי מצה של מכונה יש שיעור כזית מעיקר הדין. מכל מקום משתדלים לאכול בכזית ראשון שיעור חזו"א דהיינו כמעט מצה שלימה (מקובעת. במצות עגולות צריך לשער לפי גודל של מצה מרובעת). אבל ודאי שאם רוצים להדר לאכול שני כזיתים (כמובא בפוסקים) די בשני כזיתים קטנים דהיינו שני חצאי מצה, ובסופו של דבר למעשה באכילת מצה שלימה יוצאים בכל ההידורים למהדרין.

יא. משך זמן אכילת המצה:

יש לאכול את הכזית מצה בשיעור זמן של אכילת פרס. משך זמן "אכילת פרס" הוא משך זמן אכילה נורמלית של 6 זיתים (וי"א 8 זיתים). כל בר דעת מבין שאין כל קושי לאכול זית אחד בשיעור זמן הראוי לאכילת ששה זיתים. ומי שמחמיר בגודל שיעור "כזית" שלו, ממילא גדל שיעור זמן "אכילת פרס" שלו. (אבל מי שלוקה שתי החומרות יחד, דהיינו לאכול כזית גדול בשיעור "אכילת פרס" של זיתים קטנים, עליו כתוב אומר "הכסיל בחושך הולך" כדאיתא בעירובין דף ו' ע"ב).

יב. בבורך:

ודאי מספיק חצי מצה מרובעת.

יג. מרור:

בעלה חסה בינוני יש כזית מרור.

יד. לא לשכוח לאכול אפיקומן בסוף שולחן עורך. אין מנה אחרונה בליל הסדר. האפיקומן הוא המנה האחרונה!!

טו. סוף זמן אכילת אפיקומן:

יש להשתדל מאד שיהיה קודם חצות (12.40), גם אם זה קוטע את הסעודה באמצע. מוטב לוותר בלילה קדוש זה (שכל פמליה של מעלה רועשים ממנו) על מנה טעימה, ולא להפסיד ח"ו מצות אכילת אפיקומן בזמנה.

טז. מצות והגדת:

צריך שיהיה בדרך שאלה ותשובה. ואם אין ילד שישאל תשאל אשתו או שהוא ישאל לעצמו. יש להדגיש שלא הזמן בשעת ההגדה לפלפולים וחידושים. את אלו יש לדחות ל"שולחן עורך"!! בבתים רבים של גדולי ישראל נהגו לקרוא את נוסח ההגדה כמו שהוא ברגשת לב

ובהתעוררות, וכמעט לא להוסיף מילה משלהם. אמנם, כשיש ילדים ודאי צריך להרחיב בסיפור דברים המושכים את ליבם. וזה עיקר המצוה של והגדת לבנד, שהבן יקשיב למה שאומרים.

יז. נוסח ההגדה כולו אינו מעכב, ויוצא ידי חובה גם אם דילג קטעים ממנו. מכל מקום, גם מי שטרוד מאד יקפיד לומר מרבן גמליאל היה אומר וכו' פסח שאכלו אבותינו וכו' מצה זו שאנו אוכלים וכו' מרור זה שאנו אוכלים וכו' עד שתיית כוס שני, וכתב בחיי אדם שראוי שישמע גם את עשר המכות.

יח. סיפור יציאת מצרים:

כל המרבה לספר הרי זה משובח. ויש להדגיש שישנם שני חלקים במצוה זו. החלק הראשון הוא "והגדת לבנד" וצריך לספר לבנים לפי התפיסה וההבנה שלהם, ושהדברים יהיו מושכים את ליבם.

יט. ויש חלק שני שכותב הגר"א בפירושו להגדה: כל המרבה לספר לפי חכמתו בינתו ודעתו. דהיינו שצריך כל אדם להתבונן בעומק ההשגחה המופלאה, וניסי ה' וחסדיו עם ישראל, מאז אברהם אבינו ועד היום הזה, לפי דרגת ההבנה שלו !!!

כ. "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - כלולים כאן שני דברים: א. שכל אחד ואחד מאיתנו היה ביוצאי מצרים. ב. יש לכל אחד את יציאת מצרים הפרטית שלו, מאפילה לאורה, ומשעבוד לגאולה מיצה"ר, ומכל צרה וצוקה, בכל שנה ושנה.

בא. הלל והודאה:

חובה לומר הלל בליל הסדר. מבואר בגמ' שמחלקים את ההלל. שני פרקים ראשונים קודם שולחן עורך - על נס יציאת מצרים, והשאר אחריו - על הגאולה העתידה. ואומרים גם הלל הגדול (כו' "כי לעולם חסדו") ונשמת כל חי ("ברכת השיר"). וחותם ביהללוך (כמו הלל של כל השנה) או בישתבח - יש בזה שני מנהגים. ומה שעשה - עשה.

לגבי אמירת מוריד הטל במוסף למחרת ליל הסדר. הנה, לדעת השו"ע (סי' תפ"ח ס"ג) אומרים במוסף מוריד הטל גם ללא הכרזת הש"ץ. אבל מנהג אשכנז שאין אומרים מוריד הטל במוסף אלא אם הכריז הש"ץ. ולכן השנה שכולם מתפללים ביחיד, לכאורה לאשכנזים יתחילו לומר מוריד הטל רק במנחה.

הרה"ג רבי בנימין בוימל

חמוץ – קורונה

הרב בוימל בתוכנה עוצמתית להג: "אין לנו שיוך רק התורה הזאת, היא שאינה פוסקת לעולם, היא שממשיכה להתקיים בטוב וברע, ובאותה חיוניות, ניגון הגמרא ממשיך להסתלסל, הפעם מבין כותלי הבתים, קולות התפילה עברו מבתי הכנסת אל החצרות מישהם אל המרפסות ומישהם אל סלוני הרירות, הם אינם פוסקים לרגע. זוהי המציאות האמיתית שמסומלת במצה ומתגשמת אל מול עינינו".

שני ענינים עסוקים עם ישראל בימים אלו.

הסוגיא הראשונה - מצוות היום "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", מצוות "וחי בהם" והמסתעף. הן בדברים שהם מעיקר הדין, כפפות, מסכות, חיטוי ואלכוהול, מניינים בחוץ, במרפסות, ד' אמות בין אדם לחבירו, וכל כיוצא בזה, ואם בהידורים מיוחדים למהדרין ולמהדרין מן המהדרין. הסוגיא השניה הלא היא עניני דיומא - עסק ביעור החמץ, לבערו ממושבותינו ועמו לבער את יצר הרע מליבנו.

אי אפשר בימים אלו לכתוב דברי תורה וחיזוק אם אינם קשורים לסוגיית ה"קורונה", ומנגד: גם לא ניתן לעסוק כל היום אך ורק בקורונה, צריך קצת "לנקות את הראש" ולעסוק במצוות הפסח.

מצד שלישי, וכי אפשר לעסוק אך ורק בעניני הפסח ולהתעלם לגמרי ממגיפה המאיימת עלינו חלילה?! לא נותרה בידינו הברירה אלא לשלב שני הענינים זה בזה ולהתחזק משניהם גם יחד.

כבר דברו חכמינו בגנות החמץ והמשילו אותו ליצר הרע (ברכות יז.). פירושים רבים ונפלאים נאמרו מדוע נמשל יצר הרע לחמץ, ונוסיף בזה פירוש נפלא ואקטואלי.

שאלה פשוטה: מדוע אנו חוטאים? הלא כולנו מאמינים בני מאמינים באמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם ושהוא בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ואיך אם כן מסוגלים אנו לחטוא?

התשובה היא כמובן: כי יש לנו יצר הרע!

נו, שכוייח.

אבל מדוע אנו שומעים לו? איך הוא מצליח לגרום לנו לעבור על ציווי מפורש של בוראנו?

אחד מכליו היעילים ביותר של היצר הוא - כח הדמיון. זהו נשק עצמתי ביותר שפועל בכוחות חזקים ואדירים. בכח זה מנפח יצר הרע הנאה קטנה של איסור והופך אותה כה נחשקת, כה מושכת. "לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה" (סוכה נב). ומה הוא באמת, חוט השערה או הר? חוט השערה! אלא שבכח הדמיון הופך היצר "חוט השערה" ל"הר". רשעים - אחר שחטאו מגלים את האמת המרה שהאיסור שהיה כה נחשק בעיניהם והיה נדמה כהר של תענוג צרוף אינו אלא כחוט השערה.

נתבונן רגע קט בחטא הקדמון, ממנו נלמד בנין אב על חטאינו אנו. אדם הראשון צווה "מכל עץ הגן אכל תאכל וכו'", גן מלא עצים, מאות ואולי אלפי עצים, מכל הסוגים ומכל המינים, מכולם רשאי הוא לאכול חוץ מעץ אחד: "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו", ואזהרה חמורה בצידה: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות". נו, מה יעשה יצר הרע? איך מפתים אדם שפוי להניח אלף עצים של היתר ולאכול דווקא מעץ אחד שהוא באיסור, ועוד להיענש במיתה?!

הנה התשובה: "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים, ונחמד העץ להשכיל". הנשק הסודי נשלף - כח הדמיון. וראה זה פלא,

דווקא פרי זה שאסור בתכלית האיסור הופך פתע להיות כל כך טוב למאכל. והדמיון מתחיל לעבוד. אי אי אי, איזה טעם יש לו, אין כמותו בכל העצים, אך לא רק הטעם, גם המראה שלו, תראו איזה "גידול", ממש תאווה לעינים, הך! תענוג להסתכל עליו! אוההו! איזה יופי! אילו צבעים! איזה מראה! הכל הופך כל כך מושך, כל כך מגרה ומפתה, ובנוסף, הוא גם נחמד להשכיל. ממש כל המעלות! גם טוב וגם תאווה וגם נחמד ונעים ונורא ואדיר... וטוב ויפה... הרוק כבר ניגר על השפתיים, הך, חייבים לאכול ממנו, לטעום... לא שייך להתאפק, להתגבר, נדמה להם כהר!

כח הדמיון!

וביתר שאת מפורשים הדברים בחטא החמור ביותר בכל ימות עולם - חטא העגל. "ארורה כלה שיזינתה תחת חופתה!" עם ישראל עודנו למרגלות הר סיני, ארבעים יום בלבד עברו מאז ראו כולם מראות אלוקים, מאז שמעו "קולות וברקים, וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד", ארבעים יום בלבד מאז שמעו קול אלוקים מדבר אליהם, מאז אמרו נעשה ונשמע, ושני כתרים, ופרחה נשמתם, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, העולם כולו שתק, והתמלא כל ההר ריחות בשמים, וציצים ופרחים, וכל בעל מום הפך שלם, כל אלו אך לפני ארבעים יום בלבד, והנה עומדים הם עתה סביב אהרן הכהן ומבקשים בקול ענות: "קום עשה לנו אלוהים אשר ילכו לפנינו" ולא נחו ולא שקטו עד אשר אמרו על עגל הזהב "אלה אלוהיך ישראל". והלב מתקומם ומזדעק: היתכן? וואס טוצאך דא? אטו בשופטני עסקינן? אתמהה!

עיון קל בפירוש רש"י חושף בפנינו מהו הנשק הסודי בו השתמש היצר - דמיונות! "בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות (דמיון) חושך ואפילה וערבוביא, לומר ודאי מת משה, לכך באה ערבוביא לעולם" (שמות לב, א). נעצום נא את העיניים לרגע ונתאר לעצמנו, עם ישראל עומדים תחת ההר בציפיה דרוכה לקראת רדתו של משה מן ההר ובידו הלוחות. במקום זאת רואים הם "חושך, אפילה, וערבוביא", העולם עצר מלכת, סוף העולם הגיע, (מוכר, אה?) הם מבינים שהגרוע מכל קרה, משה רבינו מת. עבור הספקנים שביניהם ארגן השטן "הפקה" ספיישל: "כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים" (רש"י שם). "אוי ויי, הביטו שם למעלה! ראו! לווייה ענקית! המוני מלאכים מלווים אותו..."

ומה באמת? לא חושך ולא אפילה, לא ערבוביא ולא לווייה, הכל בבא

מעיישס. "בא השטן וערבב"...

דמיונות!

בעיר לוס אנג'לס שבקליפורניה קיים אתר שנקרא "יוניברסל סטודיו" - תעשיית הסרטים. זהו מקום ענק בו מבקרים מדי יום ביומו אלפי תיירים מכל העולם. ניתן לתייר שם במשך ימים אחדים. במקום זה צולמו ונערכו מאות סרטים מפורסמים. במהלך הביקור, נוסעים האורחים ברכבת שעוברת בין כל מיני אזורים שהוכנו ונבנו במיוחד עבור צילומים לסרט זה או אחר. רגע אחד חולפת הרכבת בשכונת עוני במקסיקו, הלב נכמר אל מול הבקתות העלובות והפחונים שמטים ליפול, ילדים עם בגדים בלויים משחקים בשלוליות של גשם ובוץ. מיד לאחר הסיבוב ימינה, כבר עוברת הרכבת בעיירה יהודית בפולין של לפני השואה. משני הצדדים שורות של בתים צפופים, חנויות עם שלטים באידיש עסיסית, האטליז של שמערל, המאפיה של זונדל וכדו' בפניה שמאלה הרכבת יורדת אל מתחת האדמה והופכת לרכבת תחתית. בדיוק כשהיא עוצרת בתחנה עמוק מתחת לאדמה מתחילה לפתע רעידת אדמה, קולות נפץ נשמעים, רעש והמולה, התחנה כולה מתנפצת ועומדת להתמוטט, מהיכן שהוא מגיחה גורילה ענקית עם עיניים אדומות נוצצות והיא חושפת שיניים אימתניות אל מול פרצופם המבועת של התיירים....

מתברר שהרחוב המקסיקני אינו רחוב, בדיוק כמו שהרחוב היהודי הפולני אינו רחוב, אלו ואלו אחיזת עיניים. זוהי רק החזות החיצונית של המבנים שעשויה גבס או חומר אחר אך אין מאחוריהם אפילו רוחב של ד' אמות. הגורילה וקירות התחנה המתמוטטים פועלים באמצעות זרועות חשמליים. דקה אחרי שתחלוף הרכבת, הכל על מקומו יחזור בשלום.

דמיונות!

"עיר קטנה ואנשים בה מעט, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, ובנה עליה מצודים גדולים (חומות), ומצא בה איש מסכן וחכם, ומילט הוא את העיר בחכמתו" (קוהלת ט, טו). ואמרו חז"ל: "עיר קטנה" - זה הגוף, "ואנשים בה מעט" - אלו איברים, "ובא אליה מלך גדול וסבב אותה" - זה יצר הרע, "ומצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר הטוב (נדרים לב).

ואיך בדיוק מילט החכם והמסכן את אנשי העיר בחכמתו? איך מבקיעים בעזרת "חכמה" חומות גדולות?

התשובה: החכם בחכמתו הבין וגילה לאנשי העיר שאלו חומות מנייר.

דמיונות!

ניתן לומר בס"ד, כי המצה מסמלת את המציאות האמיתית, מעט קמח ומעט מים, דקה מן הדקה. תורה ומצוות ומעשים טובים, אלו הם המציאות האמיתית. אין בהם דמיון כלל. הם אינם נחשקים (בתחילה) ואינם נוצצים כמו הבלי עולם הזה ושטויותיו. אך הם המה קיימים ונאמנים לעד ולעולמי עולמים. הם מנצחים עולם ומלואו כבר שלושת אלפים שנה.

לעומת זאת, החמץ גם הוא יש בו מעט קמח ומעט מים, אך הוא מתעתע בנו, הנה הוא הולך ותופח, הולך וגדל, רם ומתנשא כמו בלון נפוח, כאומר: ראו כמה גדול אני! אך האמת תורה דרכה: אין בו כלום מלבד רוח. משקלו כמשקל נוצה קלה. לכן משול הוא ליצר הרע שמתעתע בכריות ומראה להם את העבירה כאילו היא גדולה וחשובה, "נדמה להם כהר", הוא הופך אותה ל"טוב למאכל" ו"תאוה לעיניים" ונחמד להשכיל", הן! כל כך טעים ונעים, נחשק ומפתה.

ומהחמץ ל"קורונה".

אמת הדבר. העולם המודרני סחרר אותנו. קשה היה שלא להתרשם. עולם שהוא כפר גלובאלי, מטוסים שמעיפים אותנו מקצה העולם ועד קצהו. לווינים, חלליות, היום כאן, מחר באמריקה, שבוע הבא בליז'ענסק ובעוד חודש על הירח, לאחר מנוחה קצרה במלון מהדרין בגאורגיה. טכנולוגיה מתקדמת, תקשורת ומדיה, סלולאריים חכמים ואינטרנט, הכל נוצץ ומרשים, פלאי פלאות, מציאות זו נראית כה אמיתית, ברת קיימא, חזקה ואיתנה עד שלא ניתן לערערה, ממש - עולם ללא הפסקה.

והנה באחת דומם העולם את מנוע הטורבו הרועש שלו. מדינות נסגרו, שדות תעופה הושבתו, מטוסים קורקעו וטייסים פוטרו, בורסות צנחו, מרכזי ערים שממו, ברלין סגורה, פריז נצורה, לונדון - עיר רפאים, מרכזי קניות וקניונים בכל רחבי תבל נעולים וחשוכים, מסעדות ומרכזי בילוי סגורים. והאדם, הוא יושב בביתו מפוחד ומבוהל ועוקב אחר מספר החולים ומספר המאומתים. כל המציאות ה"איתנה" מתנדנדת תחת רגליו בחוסר שיווי משקל. עולם עם הפסקה! ועוד איזה, הפסקה רבת! עם צלצול של יציאה ובינתיים ללא צלצול כניסה.

ואין לנו שיור רק התורה הזאת, עתה הגיע זמנה של ה"מצה", של

המציאות האמתית, זאת שאין בה כל דמיון. והיא בענוותנותה, בפשטותה ממשיכה לנצח. זהו עולם ללא הפסקה באמת, התורה ממשיכה להתקיים בטוב וברע, ובאותה חיוניות, ניגון הגמרא ממשיך להסתלסל, ואם אינו יכול להדהד מבין כתלי בית המדרש, עובר הוא אל בין כתלי הבתים. קולות התפילה נודדים מבתי הכנסת אל החצרות משם אל המרפסות ומשם אל סלוני הדירות, אך הם אינם פוסקים לרגע. זוהי המציאות האמתית שמסומלת במצה ומתגשמת אל מול עינינו בימי הקורונה. אם נצא מתקופה זו עם מבט מפוכח יותר על המציאות האמתית וזו הדמיונית, אם נדע שהחומות שסביבנו אינן אלא חומות נייר, ושהבלון הצבעוני והנוצץ שמפריח היצר אל מול עינינו אינו אלא מלא אויר, והיה זה שכרנו.

עם ה' חזקו ונתחזקה!

פסח שמח וכשר

הקהה את שיניו

דרכו של הבן הרשע להסיר מעצמו את האחריות ולהטיל אותה על אחרים. אחד התירוצים ששגור על לשונו הוא: "כך נולדתי". לרשע זה מקהים את שיניו ואומרים לו: כשם שנולדת ללא שיניים כך לא נולדת רשע (בשם דודי הגה"צ רבי חיים אריה ארלנגר זצ"ל)

רשע הקהה את שיניו

הרי גימטריא יפה, 'רשע' עולה חמש מאות שבעים. 'שניו' בגימטריא שלש מאות ששים ושש. צא וחשב רשע פחות שיניו, ישאר 'צדיק'.

הרב עמנואל הבהן תהילה "פה – סה", להפעיל את הפה!

הרב תהילה בהרצאה מרתקת ועכשווית: "אנו עבדי השם! ולכן "הללוק-ה הללו עבדי ה", אנו נבראנו לעשות את רצונו של ה', או להתפלל במניין או להתפלל לבד ללא מניין, או לערוך סדר בחיק המשפחה, או לערוך סדר לבד, זה רצון ה' וזה רצון ה'! ולנו "עבדי ה'" יש רק לישמוח, להאמין ולהשתדל לשמור על כריאותינו"

משכן הוקם בא' ניסן. על בצלאל בונה המשכן אומרים חז"ל: "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, הגון עליך בצלאל? אמר לו רבונו של עולם, אם לפניך הוא הגון, לפני לא כל שכן, אמר לו אף על פי כן אמור להם לישראל, הלך ואמר להם, הגון עליכם בצלאל? אמרו לו אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון עלינו לא כל שכן" (ברכות נה.). וה' מונה את המעלות שקבל בצלאל, "ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה לחשוב מחשבות וכו' (שמות לא' ג').

וצריך להבין אם בצלאל הגון על כולם למה הקב"ה מודיע גם את מעלותיו?

נפתח בסיפור:

בזמן גלותם נקלעו 2 האחים הקדושים ר' אלימלך מליז'נסק ור' זושא לעיירה בה נערך יריד. בשהותם ביריד, גוי עשיר צעק "גנבו לי את הארנק" המשטרה עצרה חשודים פוטנציאליים, ביניהם את 2 האחים שנראו חיצונית בלבוש מרופט של עניים.

בחדר המעצר החל ר' אלימלך לבכות, שאלו ר' זושא: אחי למה הנך בוכה? ענה ר' אלימלך: בגלל שיש פה דלי של שופכין לאסירים, ובמקום כזה אסור ללמוד תורה כי זה בית הכסא! אמר לו ר' זושא: הרי אנו עבדי ה', קיימים כדי לעשות את רצון ה', ורצון ה' שנלמד תורה. ובאותו "שולחן ערוך" שכתוב-שרצון ה' שנלמד תורה, נפסק גם שבשירותים רצון ה' הוא שלא נלמד. אזי מה לי כשיש דלי ומה לי כשאין דלי, איך שלא יהיה אנו מקיימים את רצון ה'.

עמדו השניים על רגליהם והחלו לרקוד מרוב שמחה, אוירת הריקודים הדביקה גם את עשרות הגויים שעמדו מסביב וגם הם החלו לרקוד, היה רעש, ומפקד בית המעצר בלווי שוטרים מהרו למקום. מה זה המרד הזה? צעק המפקד. הסבירו לו הגויים, 2 היהודים הם הסיבה! החלו לרקוד ואנחנו רק הצטרפנו.

פנה המפקד לר' אלימלך, למה התחלת לרקוד? "זה בגלל הדלי" ענה ר' אלימלך. המפקד לא הבין מה הוא אומר, ואמר לשוטרים "הוציאו מיד את הדלי", וחיכה כעת לשקט.

אך ר' אלימלך ור' זושא החלו שוב לרקוד, כי עכשיו כבר אפשר ללמוד תורה. שוב הגויים הצטרפו, שוב היה רעש, המפקד שמיהר למקום שאל "ומה עכשיו"? שוב הצביעו הגויים על 2 האחים הקדושים, פנה המפקד לר' אלימלך ושאל אותו "ולמה אתה רוקד עכשיו"? ושוב ענה ר' אלימלך "בגלל הדלי". (לך תסביר לגוי הלכות).

המפקד שהיה בטוח שר' אלימלך ור' זושא אינם שפויים, צעק: "כשיש דלי אתם שמחים ורוקדים, כשאין דלי אתם גם שמחים ורוקדים, אתם לא נורמליים, לא אתם גנבתם!. אתם תזוכו במשפט בשל חוסר שפיות, מקומכם במוסד אחר... לכו לדרככם" והשוטרים גרשו אותם החוצה.

אנו עבדי השם! ולכן "הללוק-ה הללו עבדי ה'", אנו נבראנו לעשות את רצונו של ה', או להתפלל במניין או להתפלל לבד ללא מניין, או לערוך סדר בחיק המשפחה, או לערוך סדר לבד, זה רצון ה' וזה רצון ה'! ולנו

"עבדי ה'" יש רק לשמוח, להאמין ולהשתדל לשמור על בריאותינו.

אך מה אנחנו יכולים ל"הרויח", מהמצב הנוכחי - שה' הכניס אותנו אליו בפסח זה?
אז הנה הסיפור על ליפא העגלון:

ליפא העגלון

ליפא העגלון, התגורר בעיירה על גדות נהר ה'ויסלה' בפולין, נע ונד בדרכו, דמות אפרורית למדי.

ביום חורף קשה אסף ליפא נוסע אלמוני, וניסה לחצות את הנהר, מזג האויר היה סוער מאד, והנהר שטף אותו ואת הנוסע, המים סחפו אותו, והוא אבד את הכרתו. הגברים בעיירה החלו לחפשו וגילו את העגלה והסוס באפיסת כוחות וגופה שמראה הושחת לחלוטין ע"י המים. אך לא היה ספק שהגופה היא של ליפא, בגלל מראה השיער האדמוני שלו. אך זו היתה טעות, ליפא לא טבע, הגופה היתה של הנוסע, שגם לו היה שיער אדמוני. את ליפא החי, אספו גויים במורד הנהר, טפלו בו, ולמחרת התעורר ליפא, חבוש ברוב חלקי גופו, אך לצורך הטפול בפניו הרופא הגוי היה צריך לגלח את זקנו ופאותיו. ליפא הודה למארחיו ובגדים וכובע של גוי הלך לעיירה שלו. הוא הגיע לפנות ערב ונקלע ללוויה יהודית.

אף אחד לא זיהה את ה"גוי" שהצטרף לקהל, ליפא שמע את הגבאי הראשי של ביהכנ"ס של העגלונים שהספיד: "המנוח ליפא היה איש מכובד ישר דרך, מגדולי העגלונים של עיירתנו בעל חסד כשר וצנוע, תעיד עליו אלמנתו וילדיו שהיה בעל מסור דואג ואב רחום, ליפא הבין שזו הלוויה 'שלו' וש"מספידים" אותו, הוא רואה את אשתו מורידה דמעות ובוכה עליו. הוא המשיך להקשיב מה חושבים עליו ה"עולם", בזה אחר זה עלו ידידיו ורעיו והספידוהו בדברי תשבחות שבכל ימי חייו גם יחד לא זכה לשמוע כמותם.

ואשתו הוסיפה לנשים סביבה, שמעולם לא היה בעל מסור ואב אוהב כמוהו.

ליפא מאד נהנה לשמוע את סדרת המחמאות, הוא נזכר בפתגם ש"גנבים אף פעם לא מתים". ליפא התקרב לבמה ובקש גם הוא להספיד, אמנם לא ידעו מה הקשר של ליפא ל"גוי" הזה אבל נתנו לו לדבר מפני כבוד ה"נפטר".

ליפא עמד ואמר "היינו חברים מאד טובים. אתם לא הכרתם אותו! כל מה שאמרתם זהו שקר".

הצבור לא נתן לו להמשיך, "גש הלאה" צעקו עליו "תעצרו אותו", 3 עגלונים גברתנים התנפלו עליו וניסו למשוך אותו בכח משם, אבל גם הוא היה גברתן והוא נלחם, ותוך כדי מאבק, הכובע שלו עף והתגלה ראשו האדמוני של ליפא העגלון ה"מת" רק ללא זקן ופאות.

ה"אלמנה" התעלפה, וכולם צעקו בבהלה "הרי זה ליפא שלנו, ה"מת" קם לתחיה, ואז התבררה הטעות, הנפטר היה הנוסע. שפניו הושחתו לגמרי וגם ראשו היה אדמוני...

ליפא בקש לומר כמה מילים וכה אמר: "אכן אני המת - ליפא העגלון. אבל שאלה לי אליכם למה צריך למות בשביל לשמוע מילה טובה, למה כל החיים הגדרתם אותי כ"לא יוצלח", "אפס מאופס" - שיש לי 2 ידיים שמאליות, ובקושי נתתם לי עלייה פעם בשנה בשמחת תורה, ולמה אשתי כעת מורידה דמעות, אני צריך לגלות עכשיו אחרי "פטירת", שיש לי בלב של אשתי פינה חמה, בזמן שכל ימי חיי שמעתי רק תלונות טענות ומענות שאף פעם אני לא עוזר לה ולא אכפת לי מהילדים למה הייתי צריך "למות" כדי לקבל פעם ראשונה מחמאות?".

השאלה הקשה נשארה תלויה שם, עד היום, בבית הקברות!!!

"פה - סח" או קורונה מבודדת, ואי אפשר לדבר עם איש.

למה דרכם של בני אדם להעביר רק ביקורת ולא מחמאות, במיוחד כאשר הן אמיתיות?

זכינו, שגדלנו בצילו של מורינו המשיח הגה"צ ר' דב יפה זצוק"ל, שהיה עוקב ואומר לכל אחד מה מעלותיו, ומקדם אותו ומעודד ובונה אותו. כך נהג אהרון הכהן, מעולם לא אמר לאדם "חטאת או סרחת" (ספרא שמיני א').

אתה טוב, ה' אוהב אותך, אתה בנו, רק כאשר אדם היה מתנהג שלא כראוי אהרון תקף את המעשה, לא את העושה, אתה טוב, רק היצר הרע הכשיל אותך, אל תתן לו להכנס פעם הבאה, אדם צריך לדעת מעלותיו, רק לא להתגאות כי זה מולד! אלו מתנות מהקב"ה.

וכותב רבינו הר"ן: "וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות

אדם צריך לדעת את מעלותיו (בין השאר כדי שיהיו לו כלים לתקן את חסרונותיו) רק אין במה להתגאות, כי זה מולד! בדיוק כמו אדם שנולד "כהן", הוא לא שילם על זה לא קנה את זה באף מקום. כך אדם נולד עם כשרון טוב כזה או אחר.

ומכאן לספור אישי:

בתקופה האחרונה לחייו, המשגיח זצ"ל היה מתפלל בליל שבת בביהכנ"ס "אהבת רעים" (ההונגרים). שם מתקיימת שיחה בין קבלת שבת לערבית על ידי סבב של מרצים, באחת השיחות שאמרת שם נגש אלי המשגיח זצ"ל ואמר לי בהתפעלות דע לך שהשיחה הזאת זה "קידוש ה'".

מאד היה נעים לשמוע מחמאה מהמשגיח, הוא הוסיף ובקש שאני אעלה על הכתב את השיחה ואגיש לו. הייתי בטוח שהוא אמר לי זאת, כדי לעודד אותי ובוודאי ישים את השיחה הכתובה בגניזה לאחר שיקבלנה, לאחר התפילה נזכרתי שהרב יעקב פוזן שליט"א בסדרת ספרים "דורש טוב" על חגי ישראל פנה אלי ובקש רשות לשכתב את אותה שיחה ולהדפיסה, הסכמתי בשמחה - לזיכוי הרבים. והוא כתב בסגנונו המצויין את השיחה, ופירסם אותה בכרך של "ל"ג בעומר". צילמתי את השיחה מהספר והעברתי לידי של המשגיח זצ"ל. חשבתי שבזה נגמר הענין, אך הופתעתי כאשר ביום שני המשגיח זצ"ל פגש אותי ואמר לי בהתפעלות: "אתה יודע שאתה כותב יותר טוב מאשר אתה מדבר"!!!

זו היתה דרכו.

ולכן למרות שבצלאל היה הגון לכולם, הקב"ה משבח אותו ואת מעלותיו לכל כלל ישראל.

ואנו נלמד ממנו, ודומני שזה הזמן לפה - סח לפתוח את הפה ולהחמיא לנשותינו, ילדינו, בעלינו ולומר להם את האמת על עצמם, לעודד ולרומם, במקום להעביר בקורת.

אנו בתקופת "אשרי יושבי ביתך", עד עכשיו היינו גם ב"אשרי תמימי דרך", ההבדל בין השניים אמר ר' מאיר שפירא מלובלין זצ"ל ש"אשרי יושבי ביתך" מסתיים ב"ואנחנו נברך ק-ה" ואילו הסיום של "אשרי תמימי דרך" הוא "תעיתי כשה אובד בקש עבדך".

והיות שהגדה של פסח מורכבת בעיקר מ-ב' חלקים:

א. סיפור הגלות והגאולה

ב. הלל ושבח לקב"ה

לכן כשם שנפתח את פינו בשביל להודות, להלל ולשבח לאבינו שבשמים האוהב הגדול של כל ילדיו, נודה ונשבח לאלוקים, ולא נשכח גם להודות ולשבח את "צלם אלוקים".

יהי רצון שה' ישלח רפואה שלימה לחולים ושהבריאים לא יחלו חלילה ונתאסף כולנו בקרוב יחד בביהמ"ק,

פסח בשר ושמח ובריא!

חרוס"ת

ידוע כי כרפ"ס אותיות ס' פרך ורומז על כך שששים ריבוא עבדו בפרך. פחות ידוע, שחרוס"ת אותיות ס' חירות, לרמז על כך שששים ריבוא יצאו לחירות.

וימדרו את חייהם

על הפסוק (שמות א' י"ד) "וימדרו את חייהם..." מובא בשם הגאון מוילנא זצ"ל שבני ישראל נשארו רק רד"ו שנה בשעבוד ולא כפי הנבואה בברית בין הבתרים. משום שהמרירות והצער שהיו להם במאתים ועשר שנים, היו כמו ארבע מאות שנה. לכן הקדימו ב-190 שנה לצאת ממצרים. והיינו טעמא שהטעם על "וימדרו את חייהם" הוא, קדמא ואזלא. שהקב"ה הקדים את הגאולה ע"כ דברי קודשו. וראה זה פלא, ש'קדמא ואזלא' הם בגימטריה ק"ץ שהשם יתברך הפחית חשבון ק"ץ מארבע מאות שנה ונשארו רד"ו.

הרה"ג רבי חיים וינטרוב השמויעניו את קולך

ר' חיים מדברי היוזק בתפילה באספקלריית 'שביעי' של פסח: "ובאמת כבר נודע מדברי הו"ל שבשעה שעמדו על הים היתה מידת הדין מקטרנת על ישראל שהיו עובדי ע"ז (שמו"ד כא ז) ולא היתה תשובה להשיב למקטרג מצד הדין, משמע שבאמת לא היו ראויין ישראל לישועה מצד מעשיהם. נמצא שרוקא האמונה שהאמינו בה' שבכוחו להושיעם על אף דלות מעשיהם – היא היתה הסיבה לנאולה".

וְנָתִי בְּחִגְוֵי הַסֵּלַע בְּסֵתֶר הַמְדֻרְגָה הֶרְאִינִי אֶת מְרֹאֲיֶךָ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עֶרְב וּמְרֹאֲיֶךָ נְאוּהָ. (שיר השירים ב יד).

ופירש"י: זה נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם חונים על הים ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים ולא להפנות מפני חיות רעות. למה היו דומין באותה שעה ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיקי הסלעים והיה הנחש נושף בה, תכנס לפנים הרי הנחש תצא לחוץ הרי הנץ. אמר לה הקב"ה הראיני את מראיך - את כשרון פעולתך למי את פונה בעת צרה, השמיעני את קולך - ויצעקו בני ישראל אל ה'. (עי' תנחומא שופטים יג ומכילתא דרשב"י פ"ט)

המבואר מזה כי בשעת צרה זו כשעמדו על הים נתאווה הקב"ה

לתפילתן של ישראל. והנה בחז"ל מצאנו בזה מדרשות חלוקים לכאורה, דבמדרש רבה (שמות כא ה) איתא: ופרעה הקריב מיד ויצעקו בני ישראל אל ה' באותה שעה אמר הקב"ה לך הייתי מבקש לשמוע קולכם שנאמר (שיר ב) יונתי בחגוי הסלע השמיעני קול אינו אומר אלא השמיעני את קולך אותו הקול שכבר שמעתי במצרים לך כתיב השמיעני את קולך.. ע"כ. וכ"ה בזוה"ק (ח"ב מז). עה"פ ופרעה הקריב: בשעתא דפקיד לון קודשא בריך הוא ברצועוי, כדין קודשא בריך הוא קאים עלייהו ברחמי וניחא קמיה הוא קלא דלהון, בגין לאתפרעא מן שנאיהון, ואתמלי עלייהו ברחמי. ע"כ.

אמנם מאידך גיסא מצינו בחז"ל שלא חפץ ה' בתפילה בעת הזו. במדרש (שמו"ר כא ח) ר' אומר אמר הקב"ה כדי היא האמנה שהאמינו בי ישראל שאקרע להם הים... ר"מ אומר אמר הקב"ה למשה אין ישראל צריכין להתפלל לפני. ע"כ. וכ"ה בזוה"ק (שם מח). דבר אל בני ישראל ויסעו, ויסעו מלאסגאה מלין, לאו עידנא דצלותא השתא. ע"כ.

ונראה לבאר בזה בדרך אפשר, דשני מיני תפילה יש: א. תפילה של בקשה בבחינת "ה' שמעה בקולי", וזו הדרך הפשוטה להנצל מהצרה. וכבר נודעו דברי החזו"א כי התפילה מועילה בדרך הטבע וההשתדלות מועילה בדרך נס, כי כן יסד המלך לשנות את מציאות הרע לטוב ע"י תפילה. ב. תפילה שהיא צעקה, וענינה מבואר בזוה"ק (ח"ב יט): וז"ל בקיצור: א"ר יהודה גדולה צעקה מכולן, שצעקה היא בלב... וזו קרובה להקדוש ברוך הוא יותר מתפלה ואנחה... דהיא קרובה לקודשא בריך הוא יתיר מכלהו, הדא הוא דכתיב ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי. תנו רבנן, האי מאן דצלי ובכי וצעיק עד לא יכיל למרחש בשפותיה, האי צלותא שלימתא דהיא בלבא, ולעולם לא הדרא ריקניא. אמר רבי יהודה, גדולה צעקה שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו. רבי יצחק אמר, גדולה צעקה שמושלת על מדת הדין של מעלה, רבי יוסי אמר, גדולה צעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא, בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא, דכתיב (תהלים קז ו) ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים. עכ"ל.

וענין תפילה זו אינה בקשה אלא זעקה מעומק הלב כלפי שמיא שכל מהותה של הצעקה שאין אנו תלויים אלא בך! ותפילה זו היא עומק האמונה שנסמך הצועק על ה' בכל ליבו מתוך הכרה ברורה שהאדם מצד עצמו הוא חסר אונים לחלוטין, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים. ולכן נמשלה כאן כנס"י ליונה שמצד אחד היא חלושה וחשופה לסכנה ואין

בידה להושיע, ומאידך היא דבוקה כביכול בבן זוגה שהוא הקב"ה (עי' שה"ש רבה א סד דלכך נמשלה כנס"י ליונה).

ולפי"ז י"ל דתפילה כזו שהיא בקשה לישועה על זה אמר הקב"ה אין ישראל צריכי להתפלל לפני, וכן משמע מדברי הוזה"ק שאין זה זמן להרבות מילים. וכ"מ שם (מ:): דהטעם שלא יתפללו כי רצון ה' היה לעורר מידה עליונה של רחמים ועדיף שלא יתפללו למטה כדי שלא יעוררו מידה אחרת. אמנם זהו דוקא בתפילה של בקשה, אבל צעקה אינה תפילה מסודרת אלא זעקה שכל כולה ביטול לה', וזהו שנאמר כאן ויצעקו בני ישראל אל ה'. וצעקה זו חביבה לפני ה' ורוצה בה.

והנה במכילתא (בשלה ו) אי' שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמונה, ובזכות האמונה שהאמינו על הים זכו ושרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה. ומבואר מזה שכח האמונה הוא שפתח להם שערי רחמים לגאולה וישועה. וכן כתב האור החיים הק' עה"פ (שמות יד טו) דבר אל בני"ו ויסעו וז"ל: ואמר אליו דבר אל בני ישראל פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים, דבר אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם, ויסעו אל הים קודם שיחלק, על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס, ובאמצעות זה תתגבר הרחמים, ואתה הרם את מטך, פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה להם הנס ובקע הים, כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. עכ"ל. ולפי האמור יובן כי תפילה שכל כולה אמונה צרופה - לא זו בלבד שאין בה חסרון בעת הזו אלא אדרבה היא סיבה לישועה.

ובאמת כבר נודע מדברי חז"ל שבשעה שעמדו על הים היתה מידת הדין מקטרגת על ישראל שהיו עובדי ע"ז (שמו"ר כא ז) ולא היתה תשובה להשיב למקטרג מצד הדין, משמע שבאמת לא היו ראויין ישראל לישועה מצד מעשיהם. נמצא שדוקא האמונה שהאמינו בה' שבכוחו להושיעם על אף דלות מעשיהם - היא היתה הסיבה לגאולה.

והנה יום שביעי של פסח יש בו מענין הגאולה העתידה וכמו שזכו על הים לשיר ברוח הקודש "ה' ימלוך לעולם ועד" שהוא על הגאולה העתידה (ילקו"ש שמות טו רמז רנג). ובמכילתא שם: להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות אלא בשכר אמנה שהאמינו אבותיהם בעולם הזה שכולו לילות לכך נאמר להגיד בבקר חסדך. וכן אתה מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמנה שנאמר אתי מלבנון כלה וגו'. וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה. ע"כ.

ומעתה כשם שבשעה שעמדו על הים לא היתה בידם זכות להגאל,

ואף על פי כן נתאווה הקב"ה לצעקתן של ישראל, ובשכר האמונה שהאמינו בה' שיגאלם על אף מצבם הרוחני - נגאלו, א"כ אף בימים אלו שמצפים אנו לגאולה השלימה נדע שאף שאין בידינו זכות מ"מ מצפה הקב"ה לתפילה וצעקה שיש בה ביטוי לאמונה שלימה בגאולה וישועה. ואיתא בילקו"ש איכה (רמז תתקצז) בשעת חורבן הבית אמר יצחק אבינו לפני הקב"ה, רבש"ע שמא אין חזרה לבנים, והשיב הקב"ה אל תאמר כך, יש דור שהוא מצפה למלכותי, מיד הם נגאלים, שנאמר ויש תקוה לאחריתך נאום ה' ושבנו בנים לגבולם. ע"כ. מבואר שהתקוה עצמה היא הסיבה לשיבת הבנים לגבולם.

ועומק הענין מבואר בדברי המהר"ל (נצח ישראל כט) כי באמת הגאולה היא מעל הטבע וענינה מופקע ממצייאות חיינו עתה. וכדברי הנביא יואל (א ג) וְהָיָה אַחֲרַי כֵּן אֲשַׁפּוּךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנֵיכֶם זָקְנֵיכֶם חֲלֵמוֹת יַחֲלִמוּן בַּחוּרֵיכֶם חֲזִינֹת יֵרְאוּ. אמנם מי שיש בו אמונה וצפיה לגאולה הרי מחובר ושייך הוא לאותה מציאות נשגבה ולכן יזכה לה. וא"י בספה"ק (בן ביתי למהר"א מקאמארנא) עה"פ יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך ר"ת כלי, שהיחול לה' הוא הכלי לחסד שיבוא עלינו. ונרמז במילה "צפית" לישועה שבלה"ק ציפוי הוא הכלי החיצוני המחזיק את הפנימי.

והנה בגמ' בסנהדרין (קה.) א"י חוצפה מלכותא בלא תאגא. דהיינו שחטא הגאווה והחוצפה הוא מלכות בלי כתר (קורונה בלע"ז), וביאור הענין שכאשר יש גאווה וחוצפה הוא פגם בהתבטלות כלפי שמיא של "ויתנו לך כתר מלוכה", כי מלכות היא שררה ושלטון אך "כתר מלכות" הוא הכניעה והביטול לכח העליון. ומעתה תפילה שהיא בבחינת "ויצעקו בני ישראל אל ה'" יש בה תיקון לפגם הזה כי בצעקה זו מכריז כי לה' הכתר והכבוד המלוכה והממשלה.

ויהי רצון שיקויים בנו ולא יתן המִשְׁחִית לְבַא אֶל בְּתֵיכֶם לְנֶגֶף, ובעגלא ובזמן קריב נזכה ונראה בגאולת ישראל השלימה בב"א.

הרב משה טולידנו אין רע יוהר מלמטה

חלת הטיפוס הטילה את חיתתה על תושבי רוסיה. חללים רבים הפילה מחלה קשה זו, שבאותם ימים טרם נמצא לה מזור. רבבות בני אדם סבלו ממנה ורבים מהם הוכרעו על ידה. מי שחלה בטיפוס ייחל לנס, שכן לרופאים לא היתה כל דרך לרפאם. מצבם של חולי הטיפוס היה

אומלל במיוחד מפני שבנוסף ליסוריהם הפיסיים, נגזר עליהם לסיים את חייהם בבידוד מוחלט, בין ארבעת הקירות של 'בית הסגר' שהוקם לשם כך מחוץ לעיר, הרחק ממקום ישוב. אנשים זרים לא הורשו להיכנס לשם, מחשש שידבקו בעצמם ויפיצו הלאה את המחלה. רק לרופא הותר להיכנס למקום, אחת ליום, כדי לתת לחולים המיוסרים תרופה משככת כאבים. למותר לציין, כי הבדידות והניתוק מבני אדם שנכפו על חולי הטיפוס, החלישו את כושר עמידתם הנפשית וקירבו את קיצם. רוב החולים פשוט שכבו על מיטתם מדוכדכים וחסרי אונים, ממתינים לרגע שבו תילקח נשמתם לעולם שכולו טוב. והנה יום אחד חלה במחלה הקשה רבה של העיר ניקולייב, הגאון רבי מאיר שלמה ינובסקי זצ"ל.

השמועה המצערת על מחלת רבה של העיר, הגיעה תכף ומיד לאוזני חברו משכבר הימים, החסיד ר' אשר גרוסמן שהיה איש מורם מעם. מיד הזדרז ר' אשר להגיע ל'בית ההסגר'. על אף הסיכון הרב הכרוך בכך, הפציר באחראים להיכנס פנימה, לשהות לצד חברו הדגול ולתמוך בו בשעותיו הקשות. הפצרותיו, כמובן, נדחו על הסף.

ר' אשר לא ויתר ולא אמר נואש. בהבינו כי אי אפשר להיכנס פנימה

חיפש את החלון הקרוב ביותר למיטתו של הרב מאיר שלמה, עמד תחתיו, והחל לקרוא בהתלהבות רבה מספר התניא הקדוש את פרק י"א מ'איגרת הקודש'. האיגרת נפתחה במלים: 'להשכילך בינה', ועוסקת בהסברת הענין ש'אין רע יורד מלמעלה' וכי גם מה שנראה לעין כרע, אינו אלא טוב נעלם וכמוס. ר' אשר קרא את לשון האיגרת בקול רם מאד, בתקוה שהדברים מגיעים לאוזני חברו.

עמד וקרא: 'רק מפני שאינו מושג, לכן נדמה לו רע או יסורים, אבל באמת אין רע יורד מלמעלה, והכל טוב, רק שאינו מושג, לגודל רובו טובו. וזהו עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם - להאמין דלית אתר פנוי מינה (כלומר, שאין מקום פנוי מהקב"ה), ובאור פני מלך, חיים' וע"כ עוז וחדווה במקומו, הואיל ורק הוא טוב כל היום, ולכן ראשית הכל שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה, ויחיה ממש באמונתו בה' המחיה ומטיב עימו בכל רגע.

קרא והמשיך 'ומי שמתעצב ומתאונן, מראה בעצמו שיש לו מעט רע ויסורין, וחסר לו איזה טובה, הרי זה ככופר חס ושלום. ועל כן הרחיקו חכמי האמת את מידת העצבות במאוד אבל המאמין לא יחיש משום ייסורים בעולם...'. שעה ארוכה עמד ר' אשר ליד החלון וקרא את האיגרת כ'קול קורא במדבר', בלי שיזכה לתגובה ובלי לדעת האם קולו מגיע בכלל לאוזני ידידו החולה, הנמק לאיטו בבידוד מוחלט. אף על פי כן התחזק בתקוה שהדברים מגיעים לאוזניים הנכונות ופועלים את פעולתם. וגם למחרת חזר לאותו מקום, וספר ה'תניא' בידו. שוב קרא בקול רם ובהדגשה את דברי האיגרת הנזכרת. כך הוסיף החבר הנאמן לעשות יום אחר יום, שבוע אחר שבוע. קולו הולך וחזק באמתה ובביטחון, עד לסיום האיגרת: 'ואם כן, הכל טוב בתכלית, רק שאיני מושג, ובאמונה די באמת נעשה הכל סביב נס בגלוי'...

כל אותה תקופה ידע ר' אשר בבטחה רק דבר אחד - שחברו עודנו בין החיים. מלבד זאת לא ידע דבר - מה מצבו האמיתי ואם הוא בכלל שומע אותו. חלפו כמה שבועות והנס אירע - רבי מאיר שלמה הצליח להתגבר על המחלה האיזומה, החלים ממנה ושחרר מ'בית ההסגר'. בתוך תקופה לא ארוכה הצליח להתנער משיירי המחלה ולחזור לאיתנו.

עם התפרסם דבר הבשורה המשמחת מיהרו יהודי ניקולייב לפקוד את בית רבם ולברכו על החלמתו. בראות הרב את ר' אשר חברו המסור בין הבאים, חיבק אותו באהבה עצומה. 'ר' אשר, אתה הצלת אותי ממות!" קרא אליו בהתרגשות רבה. 'קריאתך ולימודך ליד החלון של אותם דברי אלקים

חיים, בלי לדעת אם מישהו שומע אותך, הם שנסכו בי כוחות מחודשים, ומילאו את ליבי תקוה ואמונה כי בעזרת ה' אצליח להתגבר על מחלתי ואשוב לאיתני. הם שעודדו את רוחי המדוכאת וסייעו לגופי להתגבר על המחלה'.

ר' אשר חייק ונישק בהתרגשות רבה את חברו, והפטיר כמה מלים מצטנעות. את הסיפור הזה סיפר המשפיע הנודע הגה"ח רבי מנחם מענדל פטרס זצ"ל.

שלא אחד בלבד

אומר היה המגיד: "והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו" היינו הטעם שעמדו עלינו לכלותינו היה תמיד 'שלא אחד', שלא הייתה ביננו אחדות.

אחרון אחרון הביב

אחד המשכילים הגיע לפני המלבי"ם ואמר לו: הרי כתוב אודות הבית השני: "גְדוֹל יְהוָה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן אֲמַר ה' צְבָאוֹת וּבְמִקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נְאֻם ה' צְבָאוֹת: " (חגי ב') אם כן אין לצפות לבית נוסף (ח"ו) שהרי בית שני אחרון הוא.

השיבו המלבי"ם כי ישנן שני משמעויות למילה אחרון. יש אחרון שפרושו, סופי. יש אחרון שהוא שני לו, ויש אחריו עוד. והביא המלבי"ם ראיות מהתורה מהנביאים ומהכתובים, כי ה' הטובה עליו. אחד ההוכחות היו מהפסוק: "וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֹל הָאֵת הָרִאשׁוֹן וְהָאֵת הָאֲחֵרוֹן: וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הָאֵתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקֹלְךָ וְלְקוֹחַת מִמִּימֵי הַיָּרְדֵּן וְשִׁפְכֶת הַיַּבְּשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּרְדֵּן וְהָיוּ לְדָם בַּיַּבֵּשֶׁת: " (שמות ד' ח') מכאן שגם אחר האות האחרון היה

אות נוסף, של הדם!

וזהו שאמר הכתוב: "וְהָיָה הַדָּם לְכֶם לְאֵת עַל הַבְּתָיִם" (שמות י"ב ג') כי מהדם נוכח על אמיתת קיומם של הבתים, בית ראשון, בית שני, ובית שלישי שיבנה במהרה בימינו ואמן.

הרב עמרם בהן גולדו אורו של משיח בעקבתא דמשיחא

ופה של המלכות הרביעית אינה דומה לסופן של כל המלכויות האחרות, וכך איתא במדרש (ויקרא רבה, שמיני פרשה י"ג):

"ואת החזיר". זו אדום, "והוא גרה לא יגר", שאינה גוררת מלכות אחריה. ולמה נקרא שמה חזיר, שמחזרת עטרה לבעליה. הדא הוא דכתיב: (עובדיה א') "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה". מלכות אדום "אינה גוררת אחריה מלכות אחרת", מאחר וכח שליטתה. הוא עד לסוף הנהגת העולם הזה עד ימות המשיח.

ומחזרת עטרה לבעליה. כלומר, מלכות משיח צומחת ומתגלה מתוך מלכות אדום. שעל ידי חורבנה של מלכות אדום עולה ומתגלה מלכות שמים, "והיתה לה' המלוכה. חורבנה של אדום יבוא רק על ידי חורבן העוה"ז. כאשר מביא הקב"ה את העולם למצב שיסודות חיי העולם הזה יתמוטטו: השלוח תתערער, חיי הפרט יהפכו לחיי דאגה, פחד ויסורים, וכל העולם כולו יעמוד תחת אימת הרס וחורבן, אז יתגלה לעין כל, שהתרברבותו של האדם וגאותו על התקדמותו בכיבוש הבריאה, כביכול, מביאים רק לאבדון, אז יכירו את ההעדר וההפסד שבחיי העולם הזה כשהם מרוקנים מכל תוכן רוחני המובילים רק לכליה ואבדון.

כשיתיאש האדם מלהשיג רצונותיו ותאוותיו, אז יתגלה אורו של משיח, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשר, ותיראה ירידתה וחורבנה של מלכות אדום לעין כל - כך הורונו חז"ל (סנהדרין צ"ח): "משיח יתיב אפיתחא דרומי", (פירוש: שהמשיח יושב בשער רומי), שמקום התגלותו של

משיח הוא במקום ההעדר של אדום - בסופה! כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות העולם הזה, מסוגלים בני אדם להתרומם ולראות במבט רוחני, ותבטל מלכות אדום, ואז יתגלה אורו של משיח.

זה ביאור מה שהבאנו לעיל, שירידת אדום תהיה על ידי בחינה עליונה שמעל לעולם הזה, בחינת בית המקדש, שהוא המבט הרוחני, אשר האדם יוכל להתעלות אליו אחרי שהקב"ה יערער את חומריות העולם הזה, ותתגלה אפסותו לעיני כל.

זהו ביאור אמרם דל שבתשעה באב נולד המשיח, היינו שחורבן בית המקדש, שממנו התפשטו שאר החורבנות, עד התמוטטות יסודות העולם הזה, הוא שיביא לבסוף לידי גילוי אורו של משיח. נמצא שבעצם החורבן כבר טמונים גרעין הגאולה ואורו של משיח ('מכתב מאליהו' ח"ג עמ' 204).

הגה"צ רבי שמשון פנקוס זצ"ל, הביא משמו של הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל, ששמע בשם הגאון רבי חיים זייצייק זצ"ל, ששמע מהגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל: היה זה בעת מלחמה. העולם געש ורעש ולא ידעו מה לעשות. האם תהיה מלחמה, ומתי תהיה מלחמה, ומה הגרמנים יעשו, ומה הרוסים יעשו. הרבה ברחו מגרמניה לרוסיה והרבה ברחו מרוסיה לגרמניה. הלב היה אכול ספקות.

והיכן המשפחות... נורא ביותר! מה יהיה?

באמצע כל הרעש ניגש מישהו לרב מבריסק זצ"ל ושאל אותו: "מה יהיה?". ענה לו הרב בזו הלשון: "לא אכפת לי שום דבר, אני צריך רק לדעת מה מותר לעשות ומה אסור לעשות!".

כשאנו חושבים בדורנו, מה יהיה כאן? התשובה היא שזה לא עסקנו. אלו חשבונות של הקב"ה, יש כאן עולם גדול שמתגלגל. יש דבר אחד שהוא עסקנו מה מותר לעשות ומה אסור לעשות. יותר מזה אין זה עסקנו (פניני רבי שמעון עת מלחמה, עמ' שפ"ז).

לאחר הדברים האלה: אין לנו אלא להישמע להוראותיהם של גדולי הדור בכל הנוגע ל'נגיף קורונה', ונזכה ע"י כך, לביאת גואל צדק שיגאלנו במהרה בימינו אכ"ר.

הרב יוחנן אלול • ביהמ"ד אור דוד אורים גדולים

סדרי ההגדה, סדרו לנו את הלילה, ב- 16 סימנים.

ואמרתי לרמוז בהם כמה ענינים, וזה החלי:

קדש ורחץ

כאן מרמז לנו בעל ההגדה, שאעפ"י שבדרך כלל, לזכות לס"ד, צריך שהאדם יתחיל בהתעוררות, כמו שכ' 'שובו אלי ואשובה אליכם'. בכל זאת, בגאולת מצרים, גילה הקב"ה אהבה מיוחדת - שאעפ"י שעמ"י היו שקועים במ"ט שערי טומאה ואפי' בע"ז, לא חיכה הקב"ה שעמ"י ירחצו את עצמם ואת מחשבותיהם, אלא הקדים את ה'קדש' לכלל של 'ורחץ' ועורר אותנו להתקרב אליו באותות ומופתים שעשה במצרים ובכל עבדיו. ולכן נקרא חג זה בשם 'חג הפסח' - להורות על כך, שהקב"ה פסח על הכלל של 'פתחו לי'.

ברבס

הוא זכר לקריעת ים סוף, שכן כרפס הוא ר"ת של 'כל סוס רכב פרעה', וההטבלה במי מלח - הוא זכר לנס, שפרעה וחילו טובעו בים סוף.

יהץ

ידוע שג' המצות שבקערה, הם להזכיר זכות ג' האבות, וחוצים דווקא את האמצעית שכנגד יצחק - להזכיר את זכות יצחק אבינו, שאמר לקב"ה 'פלגא עלי, ופלגא עליך' (עי' שבת פט.).

היא מצות הלילה, ולכן נקרא חג זה בשם הפסח, לרמוז על כך שהפה צריך להיות סח בניסי השי"ת. ומה שנאמר 'והגדת לבנך ביום ההוא' ולא נאמר "בלילה ההוא", כ' האוה"ח הק': שזה לרמוז על כך שליל מכת בכורות, שהוא ליל ט"ו, היה זוהר כאמצע היום, כדי שעמ"י יראו את הניסים הגדולים שהיו באותה מכה.

רחצה

חשיבות הנטיילה, יש ללמוד ממה שאמרו בגמ': שבשעה שתיקן שלמה המלך נט"י יצתה בת קול ואמרה: "אם חכם לבך ישמח לבי גם אני".

מוציא

כ' בספרים על הפסוק 'אל מוציאם ממצרים' 'הוציאם' לא נאמר, אלא 'מוציאם' - ללמד על כך שבכל שנה בליל הסדר, יש ס"ד מיוחדת למי שרוצה לצאת מהמצרים שעושה עליו היצה"ר.

ביצה

היא סגוריא על עמ"י - שהסכימו לצאת ממצריים בחיפזון, ואפי' לא המתינו לבצקם שיתפח. והיה הבא"ח ממתין לאכילה זו מליל חג הסוכות, באומרו שרק בשתי לילות אלו האכילה היא מדאורייתא.

מרור בדרך

כ' האוה"ח הק': שגם המרור שציוה ה' לאכול בלילה הזה, הוא לצד החירות, כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חריף, ולכך עושים מרור, ואח"כ כורך, כי בזה יוכר גודל העריבות כשיקדים לפיו מרורים.

שולחן עורך

כ' הבא"ח: שעסק התורה, וגם האכילה, שניהם דרך הפה - זאת: כדי שנקח מוסר, שכמו שאת האכילה אנו עושים בשמחה וחשק נמרץ, כן עלינו לעסוק בתורה בחשק גדול.

צפון

איתא בספרים: יקח מעט מהמצה של האפיקומן, וישאנו בחיקו, והוא סגולה להינצל מגזלנים, וכן לרפואה, וזה רמוז במילה אפיקומן -

שהוא בגי' רפ"א. וכן לבנים, ורמז לזה: במילים 'כן ירבה' שהם בגימטריא אפיקומן.

ברך

כ' הבאר היטב (קפה, א), וז"ל: 'מצאתי למה אין פ' בברכת המזון, לפי שכל מי שמברך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא אף ולא קצף, ומזונותיו מצויין לו בריוח ובכבוד כל ימיו.

הלל

שמעתי מרה"י הגר"י מן שליט"א שהגדיר 'שהלל זה לא הודאה' - הלל זה קרבה לה', ולכן דווקא נס שהביא עמו קרבה נוספת להי"ת אומרים הלל.

נרצה

ידוע שכל סימני הסדר שאנו עושים בלילה הזה, החל מ'קדש' ועד שמוגיעים ל'נרצה', הם כדי שנהייה רצויים לפני השי"ת, ואז הקב"ה בכבודו ובעצמו פונה לכל אחד מאיתנו ואומר לנו 'עכשיו אתם רצויים' ושואל אותנו 'מה רצונכם', ואנו אומרים לו 'רצוננו לראות את מלכנו', ומה אומר לנו הקב"ה בואו בכבוד, אולם מה עושה היהודי, לובש פיג'מה ונכנס למיטה. והשאלה נשאלת איך אפשר? איך אפשר? עכשיו הגיע הזמן לדבר עם המלך, להוסיף עוד בקרבה לה', ובשבחי השי"ת על כל הניסים והנפלאות שעשה עמנו והוציאנו מכור הברזל, ארץ מצרים, ומהשעבוד והסבל הנורא. ולא לחזור למיטה ולישון.

וגם לפי ההלכה שצריך לספר 'עד שתחטפנו שינה' גם מזה האדם לא יוצא י"ח, כי למה שהיצה"ר יחטפנו למיטה, ולא שאנחנו נחטוף את היצה"ר, והבא ליטהר מסייעין אותו.

פסח מצה ומרור

לפי סדר הדברים היה קודם המרור ורק אח"כ פסח ומצה שהרי קדם השעבוד הקשה לגאולה?, אומרים בשם השפת אמת שבעל ההגדה כתב את המרור אחרי המצה המסמלת את יציאת מצרים כיון שרק לאחר שזכו לגאולה וחירות הבינו כמה היה להם מר.

הרב יהושע אבא שאול • מנין הוישיבה ברין הפסח נשחט בג' בותות

ומרת הגמרא פסחים (ס"ד ע"א): "הפסח נשחט בג' כיתות שנאמר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל" קהל ועדה וישראל".

ובתוס' (צה ע"א) הביא דברי התוספתא (פ"ח תוספתא ג), דפסח ראשון נשחט בג' כתות משא"כ בפסח שני שלא נשחט בג' כיתות. וברש"ש כתב דפשוט דגם עשרה לא בעינן בפסח שני דמחד קרא נפקא להו. ומובא דבשו"ת 'בעין ציון' (סימן ל) כתב בטעמא, דאע"ג דמצוות שבגופו ילפינן בגמ' מ"ככל חוקת הפסח יעשו אותו", אבל כיון דהרמב"ם כתב (הל' ק"פ פ"א הל' ט-יא) וז"ל: 'הפסח נשחט בשלוש כיתות וכו'', ואין פוחתין משלושים בנ"א בכל כת וכת, היו הכל חמישים נכנסין בתחלה שלושים ושוחטין ויוצאין עשרה ונכנסין עשרה וכו', היו פחות מחמישים אין שוחטין את הפסח לכתחילה ואם שחטו כשר עכ"ל. וא"כ אפשר דבפסח שני כיון דלא היו דין בדיעבד אע"פ דהוי מצוה שבגופן אין דין דג' כיתות.

ובמנחת חינוך (מצוה ש"פ אות ו) כתב דצ"ע ברמב"ם מדוע לא חילק דין זה דבין פסח ראשון לפסח שני, ואפשר דהרמב"ם נקט דאין לחלק בין לכתחילה לבדיעבד, ולא כדרך התוספתא, וכן נראה בס"ד בדברי רש"י, וז"ל: "פסח נשחט בג' כיתות פסחי ציבור בין שהצבור מועטים ויכולין לישחט כולן בבת אחת מצוה ליחלק בשלש כיתות זו אחר זו" עכ"ל. בלשונו משמע דהוי רק מצוה ולא פסול בדיעבד.

אמנם ראיתי דיש אומרים דבפחות מעשרה אף בדיעבד לא כשר

הפסח וא"כ יש מקום לחלק בין דין הג' כיתות לדין פחות מעשרה, וא"כ אפש"ל דאף בפסח שני לא חל, ודלא כמש"כ ברש"ש. וחשבתי בס"ד להוכיח כן מתוספתא (שם הל' ה) ובירושלמי, דגם בפסח מצרים התפלגו לג' כתות, ואע"ג דבפסח מצרים היה כל אחד בביתו, וביאר בירושלמי רבי יעקב בר אחא בשם ר' ייסא ניתן כח בקולו של משה והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום, ומה היה אומר ממקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת, ובמקום פלוני עד מקום פלוני כת אחת, חזינן דאף דהם היו כל אחד ואחד בבית ואפשר דלא היו עשרה אעפ"כ נחלקו.

הגיע זמן קריאת שמע של שחרי"ת

מסופר על הצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל סניגורן של ישראל, שבדרכו מבית הכנסת בליל הסדר היה מתעכב ומקשיב לעריכת הסדר של פשוטי העם מאחורי דלתות ביתם.

פעם אחת הקשיב לסדר של יהודי פשוט עם הארץ ושמעו אומר בהתלהבות יתירה א ח ד חכם. א ח ד רשע... וכך לכל אחד מארבעת הבנים. והוא נימק את מנהגו בפני בני ביתו כי זוכר הוא מימי הילדות שאבא לימד אותו שכתוב בשו"ע שצריך להאריך בא ח ד. וכך הוא נוהג גם בפסוק זה בליל הסדר.

נשא ר' לוי יצחק את כפיו למרום ואמר, ריבוננו של עולם מי כעמך ישראל, הלא זה כל התכלית של ליל הסדר וסיפור יציאת מצרים, להגיע לקבלת עול מלכות שמים. וגדולי התנאים היו מסובין כל הלילה ומספרין ביציאת מצרים עד שהגיעו לתכלית זו ואמרו תלמידיהם הגיע זמן קריאת שמע של שחרי"ת. ראה יש כאן יהודי פשוט, שבקושי התחיל את ליל הסדר וכבר הוא מאריך באחד כדרך שעושים בקריאת שמע.

והצדיק הוסיף בדרך צחות הגיע זמן קריאת שמע של שחרי"ת, ר"ת שחרי"ת הם, חכם רשע תם ושאינו יודע.

הרב יוסף חיים ביטון • מנין אברכים גבעה ג' ארבע כוסות ישועה

ארבע צרות המתהווים מכורח הגלות וארבע כוסות ישועה
מצרות אלו, מבוסס על דברי המהרש"א ברכות נד.:

מר ר' יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות יורדי הים, הולכי מדברות. ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא (ברכות נד:). הגמ' מביאה ראיה לכך ממזמור ק"ז בתהילים. בחלק מקהילות ישראל עת התקדש ליל חג הפסח פותחים את תפילת ערבית במזמור זה הפותח במילים "הודו לה' כ"ט וכו' יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר" המהרש"א בח"א עומד על הקשר בין ארבע המזכרים במזמור שצריכים להודות לבין ארבע כוסות של ליל הסדר. וכהקדמה לדברים מביא ג' קושיות א. מדוע נקט לשון יד צר דשייך רק בחבוש הול"ל אשר גאלם מצרה ב. מדוע כתב ויזבחו וזבחי תודה בחולה והרי שייך בכלם ג. מדוע הביא דווקא צרות אלו.

אלא אומר המהרש"א יסוד גדול, יש ארבעה דברים המונעים מהאדם להגיע אל שלמותו ותכליתו 1. שאין לו במה להתפרנס וצריך לרדוף אחר פרנסתו 2. שיש עליו יד שנאים 3. חולי וחולשה מלעסוק בתורה ומצוות. 4. ריבוי עושר וטרדה המבטלו.

ארבעה מעיקים אלו הם חולאים שבישראל בגלות (כמפורש בתוכחות) ובגאולת מצרים נצלו מארבע צרות אלו וכנגדם תיקנו 4 כוסות ולכן יש 4 לשונות של גאולה שכל אחד מורה על ישועה מצרה אחרת.

וכוונת הכתוב "אשר גאלם מיד צר" פי' שע"י שהוציאם מתחת יד שונא עי"כ נגאלו מארבעה מעיקים אלו וסיומם נעשה כשנכנסו לא"י. ולאח"מ הכתוב מפרט את הצרות שנגאלו מהם.

הולכי מדברות "פרנסה"

א. "תעו במדבר בישימון דרך" עד שלא באו לא"י היו רעבים גם צמאים שזו צרת הפרנסה "ויצעקו אל ה' בצר להם" ונתן להם מים מן שלו "וידרכם וכו' ללכת אל עיר מושב" - א"י ושם מלא בתייהם בכל טוב.

"יודו לה' חסדו" משום שמצדם לא הגיע להם לפי שחטאו במים ובמין ובשלו ב"פ (כמבואר בערכין טו.) ע"ז תיקנו חז"ל שכל הולכי מדברות חייבים להודות. ותיקנו כוס על גאולה זאת.

מי שהיה חבוש "יד שזאים"

ב. "יושבי חושך" זה צרת יד האויבים שהיו משועבדים במצרים - וחושך, ע"י עבודת פרך - וצלמות - בהשלכת בנים ליאור "וברזל" מורה על מצרים שהיה כור הברזל "כי המרו אמרי אל" שהיו בהם חוטאים רבים ופסל מיכה. "כשלו ואין עוזר גם משה הוצרך לברוח מפני פרעה. "ויצעקו אל ה'" ותעל שועתם והצילם ה' וע"כ "יודו לה' חסדו ונפלאותיו" ששבר דלתות וכו' שמעולם לא ברח עבד וע"ז תיקנו חז"ל כוס נוספת על גאולתם מצרת יד שונא.

מי שהיה חולה ונתרפא "הולה"

ג. "אוילים מדרך פשעם היא צרה מחמת החולי שהיה במצרים כמו שנאמר כל המחלה וכו', אויל זה רוח שטות שנכנס באויל שהולך בדרך פשעו ואעפ"כ לא נחשב לו כמרד (שרק מיתה ממרק פשעו) אלא כעוון שיסורים ממרקין וזמ"ש"ה "ומעוונותיהם יתענו" ביסורין אע"פ שבחוליו כל אוכל תתעב נפשם ולא יכלו לאכול מחמת החולי מ"מ נחשב להם לתענית מרצון: ואמר "ויגיעו עד שערי מוות ויצעקו וכו'" דלא כרשעים דאפ' בפתחה של גיהנום אין חוזרים אבל הם מתחרטים וזועקים לה'. וזעקה מועילה אפ' לאחר גזר דין ואמר "ישלח דברו וירפאם" שאצל הקב"ה מספיק דיבור לרפא בלי סממנים ותחבושות וע"ז יודו לה' חסדו. ואמר "יזבחו זבחי תודה" כאן יש חסד עצום שהיה צריך להביא החוטא קרבן אשם אלא ע"י שהחשיב להם לתענית ונתכפר עוונם הביאו קרבן תודה. וה"ה לשאר צרות שצריכים קרבן תודה. ולפי"ז מובן מדוע דוקא בחולה כתב ענין הקרבן להודיע חסדו יתברך כנ"ל. ועל כך תיקנו חז"ל כוס נוספת על

יורדי הים "טרהת רדיפת העושר"

ד. "יורדי הים באניות" היא הטרדה הבאה מנבהל לעושר שע"ז נאמר לא מעבר לים היא ולא תמצא בסחרנים ולא בתגרים. ואמר "המה ראו מעשי ה'" כמו בקריעת ים סוף שהגיעו להכרה שאין עוד מלבדו והוא שליט בכל הכוחות הנקודה העמוקה בענין זה היא שבירת הכחי ועוצם ידי דכשאדם נמצא ברדיפת ריבוי נכסים נופל ב-"פן אשבע וכחשתי" וכן "וישמן ישורון ויבעט" ואמר "וכל חכמתם תתבלע" שאין שום חכמה שיכולה להצילם ולכן "ויצעקו אל ה' וממצוקותיהם יוציאם" וע"ז תיקנו עוד כוס.

חז"ל תיקנו ארבע כוסות אלו על הסדר כדלקמן: א'. כוס ראשונה - כנגד יורדי הים - רדיפת העושר - דכוס ראשון עושים בו קידוש ומזכירים זכר ליציאת מצרים שהוא קריעת ים סוף המורה על חידוש הבריאה וזהו שירת הים שנתעשרו מבית הים. ב'. כוס שניה - הולכי מדבריות - פרנסה - שע"י שנתן להם שלו מים ומן, נתקן כוס שניה לפני הסעודה וע"ז יודו לה' חסדו וזוהי שירת הבאר. ג'. כוס שלישית - חולה שזכו ביציאת מצרים בנתינת התורה שנתרפאו כל החולים מחולי שהיה להם כבר במצרים ונתקן כוס שלישי לאחר הסעודה הפוך ממה שאמר הכתוב בחולה "כל אוכל תתעב נפשם". ד'. כוס רביעית - כנגד מי שהיה חבוש - שלא באו ישראל לחרות גמור עד אחר שכבשו א"י שאז ניטל יד האויבים לגמרי מעלינו וע"כ נתקן בסוף ההלל.

וכימי צאתך מארץ מצרים הראנו נפלאות בצוק הזמן אשר אנו בצרת המגפה ל"ע שיש בה את כל ארבע הצרות של הגלות: פרנסה. חבוש (בידוד עוצר) חולי. רדיפת העושר. בנגיף ה' מראה את האפסיות של כל חוכמת העולם ושבירה גמורה של כוחי ועוצם ידי ובע"ה נזכה שה' יצילנו ויגאלנו גאולת עולמים אמן.

הרב שמעון פרץ • רמב"ם ברוך ד' בוסות לבנו ספרד

יתא בגמ' פסחים צט: מתני' אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי ובגמ' קיז עמוד ב' איתא דארבע כוסות הוי תקנה דרבנן דרך חירות.

הגמרא קח: תנו רבנן הכל חייבין ארבע כוסות הללו אחד אנשים ואחד נשים וכו', הרמב"ם כתב בהלכות חמץ ומצה פ"ז ה"ז וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבע כוסות של יין וכו'.

טעם החיוב איתא בירושלמי פסחים פ"י ה"א מנין לארבע כוסות רבי יוחנן משום רבי בנייה כנגד ארבע גאולות, רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבע כוסות של פרעה. רבי לוי אמר כנגד ארבע מלכיות וכו' ורבנן אמרו כנגד 4 כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם.

הטעם שתיקנו דוקא ביין ולא בדברים אחרים מובא בחתם סופר זיע"א: עיקר התקנה הוי לומר שירה, ואין שירה אלא על היין. ועיין משך חכמה שמות פ"ו. מדוע התקנה על היין דוקא כי היין מורה על הבדלה ע"ש.

הלכה למעשה, שו"ע סימן תעג סעיף א' במוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו ושותה בהסיבה. כוס שני בסוף ההגדה לאחר חתימת גאל ישראל, ושותה בהסיבה כוס שלישי ברכת המזון וכוס רביעי בהלל וכולם צריכים הסיבה.

ב. ארבע הכוסות מובא בסימן קפג שצריך להקפיד שיהיה כל כוס וכוס מלאה, לא פגומה שלא שתו ממנה, נקיה. ומקבלו בשתי ידיו, בזה יש

מחלוקת לגבי איטר. מנהג בני ספרד מקבלו בשתי ידיו מסיר יד שמאל, בני אשכנז מסיר יד ימין ומקדש בשמאל. ע"ש.

בדין שיעור הכוס. בסימן תעב (ס"ט): הכוס צריך להחזיק רביעית הלוג כ"ז דראהם שמונים ואחד סמ"ק, זה הוא דעת השו"ע, וכך מורים להלכה לבני ספרד, אמנם מאידך החזו"א שיעור הכוס 150 סמ"ק. בני אשכנז מחמירים כדעה זו בני ספרד כדעת השו"ע וכן כתוב בחזון עובדיה עמוד שז ועוד אחרונים.

החזו"ע (שבת ב.) מביא בדעת הרמב"ם בפרוש המשניות עדיות (פ"א מ"ב): הרביעית מן היין תכיל כ"ו דראהם ומן המים קרוב לכ"ז דראהם ולכן כיון שהדראהם הוא ג' גרם מן היין ע"כ. דהיינו כדי להגיע 81 מ"ל מים יש לתת 81 גרם מים במשקל בין שהוא קל יותר מן המים 78 גרם במשקל שווה ל-81 מ"ל הוא הדין לשמן שהוא קל.

רק צריך שימת לב שתלוי במזיגת המים ביין יש יינות שהם שוים במשקל לכן אין צורך לדקדק בכך ע"ש.

גודל הכוס. כתבו הפוסקים שעדיף שיקח כוס שמכילה קצת יותר מרביעית, תלוי בשיטות כנ"ל, בזה מרוויח רביעית, וגם רוב הכוס שכאשר הכוס היא גדולה ויש בה כמה רביעיות. שיטת הגר"ז שחייב לשתות לכתחילה רוב הכוס, ובדיעבד אם שתה מיעוט ויש בו רוב רביעית יצא בדיעבד, ולכן לא יכנס לזה ויקח כוס כנ"ל.

סוג היין אדום. איתא בגמ' בבא בתרא זז. אל תרא יין כי יתאדם, הרשב"ם פירש, היין האדום משכר ע"ש. ולכן לכתחילה לשתות יין אדום שהוא עם אחוז אלכוהול, כיון שיין הוא משמח וסמל לחירות.

ולמי שקשה לו עם היין יערבם מיץ ענבים ביחד עם היין.

התוס' שם י"ן שיש לו אדמומית לא לבן לא אדום מידי כשר לכתחילה' אמנם לפי הטור שהטעם של יין אדום הוא זכר לדם שהיה פרעה שוחט את ילדי בני ישראל צריך שיהיה אדום ממש לכאורה ע"ש.

הסיבה בארבע כוסות, בשו"ע סימן תעב ש"ו מי ששכח לשתות בהסיבה צריך לחזור ולשתות שוב בכל הכוסות, הדין הוא כך וזה הוא לבני ספרד.

הרמ"א כתב מי ששכח להסב בשתי הכוסות הראשונות יחזור וישתה. כוס שלישי ורביעי, לא יחזור שנראה כמוסיף על הכוסות. שהרי יש חילוק בין בני ספרד לבני אשכנז האם צריך לברך על כל כוס וכוס

מדין נמלך, לבני ספרד הכוס הראשונה פוטרת את השניה, והשלישית פוטרת את הרביעית ובני אשכנז מצריכים לברך על כוס וכוס. ולכן לרמ"א אם ישתה האדם ויחזור לשתות בין כוס שלישי ורביעי הרי שצריך לחזור ולברך ויהיה כמוסיף ולא ניכר 4 כוסות אלא יותר.

מאיך המ"ב מביא בדעת המגן אברהם בשכח להסב בין כוס ראשונה לשניה שצריך לחזור ולשתות. זה דוקא אם כיון לפטור בכוס הראשונה את מה שאם ישכח, אז יכול לחזור ולשתות, שאם לא כן צריך לחזור ולברך ויהיה נראה כמוסיף על הכוסות. (הליכות מועד. ע"ש)

שתיה ארבע ביסות במצטער

כתב הרשב"ג ח"א סימן רלח וז"ל שאלת מי שאינו שותה יין כל השנה כולה מפני שמזיקו או שונאו מה יעשה? תשובה שיש לו לדחוק עצמו עיין ב"י סימן תעב.

וכן בשו"ע סימן תעב סעיף י: מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו צריך לדחוק עצמו לשתות מפני חיוב 4 כוסות. המ"ב כתב מפני שמזיקו מצטער מכך וכואב לו הראש. אמנם אם הוא נופל למשכב פטור מפני שאין זה דרך חירות. ויש מעירים אם כל הטעם הוא מפני חירות אם כך בשונאו או מצערו יהיה פטור. וביאורו שחירות זה להראות עצמו, ולכן אע"פ שמצערו הרי יכול להראות עצמו מה שאין כן בנפל למשכב ע"כ.

להביא לימות המשיח

"כל ימי חיך, להביא לימות המשיח". בשם הרבי מקוצק אמרו, שכל ימיו של האדם צריך הוא לעשות הכל כדי לקרב את הגאולה ולהביא את המשיח.

עד שבאו תלמידיהם

עד שבאו תלמידיהם ואמרו.... ואיפה הם היו עד עכשיו? למה הם באו רק בבוקר? התשובה היא כי סדר עושים בבית. גם כשאפשר למצוא סדרים עם רבנים גדולים, או בשאר מקומות..., סדר עושים עם המשפחה!. ולכן רק בבוקר הגיעו התלמידים (מזקני הרב עקיבא ארלנגר זצ"ל)

הרב דב סוקולובסקי טעימות לפסח

טל יעסיס צוף הרים / טעם במאורך מבחרים / הנניך חלץ ממסגרים / זמרה
ננעים וקול נרים. בטל

היבן:

א. טיפחא אתנחתא **ב.** תלמוד תורה בעיון **ג.** גאולה ברחמים **ד.** ברכת האילנות למבודדים **ה.** סיום לתענית בכורות **ו.** ברכה על הלל בליל פסח ביחידות **ז.** איה כל נפלאותיו **ח.** למי יחלק קליות ואגוזים **ט.** ורחץ **י.** כרפס **יא.** רחצה **יב.** אפיקומן **יג.** מים שלנו **יד.** ברכה על שיר השירים ביחיד. **טו.** מתי יזכיר טל **טז.** תפילה ביחידות כיום – עיקר היהדות!

א. טיפחא אתנהתא

דוע הווארט של הגר"א על ולא יתן המשחית אל בתיכם לנגוף, מה עשה שם משחית הלא הקב"ה עשה הכל בעצמו, אלא שגם אלו שהגיע עתם למות לא מתו כדי שימותו רק מצריים, ולכן לא נתן הקב"ה למלאך המות לבוא. ע"כ ידוע ומפורסם, ומי שלא הכיר, יוכל

לומר זאת בשולחן הסדר כי אצלו תהיה ההתלהבות של פעם ראשונה של הווארט הזה.

אבל כהקדמה לאימרה הנכונה הנ"ל, יש ווארט נוסף המובא בספר קהלת יצחק (בלק) עה"פ ויהיו המתים במגיפה ארבעה ועשרים אלף,

חידוש זה מובא בשם הרר שרגא פיוויל מסאמארגאן, שגילה לאחר מותו לבנו בחלום שהוא דבר אמת, ומעשה שהיה כך היה, הרב פיוויל הנ"ל בא בחלום לבנו וגילה לו כי הולך עתה להגר"א (שהיה חי אז) כי נשלח לו להגר"א שלמא מן שמיא על חידוש שהגר"א חידש וכיוון לאמת, ומכיון שר' שרגא הנ"ל גם כיוון לאמת פעם א' לכן שלחו איתו את השלמא להגר"א, (ומסייג הקה"י הנ"ל, אין אחריות הסיפור הזה עלי ואם קבלה היא נקבל).

והדבר תורה שחידש ר' שרגא הנ"ל, הוא עה"פ 'המתים במגיפה' שהטעמים בב' תיבות אלו הם טיפחא אתנחתא, ולפי הכללים לא היה להיות כלל אתנחתא בפסוק זה כי אין בו שני מאמרים אלא רק מאמר אחד. וביאר, שבאמת נגזר על ישראל למות בגלל העוון הזה כ"ד אלפים מישראל, אבל בגלל שהיה זה עת רצון, חס הקב"ה, וכלל בתוך המספר הזה גם את אלו שהגיע עתם למות, וזה מש"כ הפסוק 'ויהיו המתים', כלומר אלו שהגיע זמנם למות - 'במגיפה', גם הם מתו במגיפה, ובוזה נגמר המאמר הראשון, ואח"כ המאמר השני - ארבעה ועשרים אלף.

ומי יודע אם לאו משום כך, בא"י אשר עד עתה כבר למעלה מל' אנשים שבקו חיים בגלל המגיפה, רובם מבוגרים יותר מגיל גבורות אשר אולי הגיע זמנם למות והוא מחסד ה' עלינו.

ועדיין חבל על דאבדין.

ב. תלמוד תורה בעיון

עם כל הקושי להתרכז בלימוד בבית, יש לדעת שעיקר הלימוד צריך להיות גם בימים אלו בעיון ובעומק.

סיפר הגר"י פינק על מהרי"ד מבעלזא, שבמלחמת העולם האשונה הוא היה נע ונד כשאר היהודים והיו צרות גדולות וקשיים נוראים. יום אחד נכנס לאדמו"ר יהודי אחד והוא ראה שמהרי"ד לומד בפלפול ובעיון, שאל אותו וכי זה הזמן ללמוד בעיון ובפלפול כאשר אין יישוב הדעת? הלא זה הזמן ללמוד הלכות ודברים משיבי נפש, ענה לו מהרי"ד שהנה אין בסנהדרין מו. "אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי", וא"כ עתה כאשר ישראל מצטערים כ"כ, א"כ גם השכינה בצער, ויש אפוא לחפש היאך לשמח את השכינה, ובמה נשמח את השכינה, כבר אז"ל 'קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא' (כעיי"ז בזה"ק פקודי ח"ב רל"ה א). וכיון שהקב"ה שמח בפלפולא דאורייתא, עלינו לשמחו וללמוד בעיון נמרץ.

רבי מנחם מנדל ב"ר יוסף מרימנוב זצוק"ל (בעל הסגולה של פרשת המן בג' בשלח) סבר שעל נפוליון לנצח במלחמתו עם רוסיה ואפילו שדם יהודי ישפך כמים וילכו עד ארכובותיהם בדם יהודי מרחקי הליכה גדולים, ואזי תבוא הגאולה, אבל רבי נפלי מרופשיץ סבר שלשליש ולרביע לא שמענו ואפילו רבע יהודי לא יצטער כדי שתבוא הגאולה אלא היא תבוא ברחמים גדולים.

ובעת אפיית המצות על כל מצה שהכניס הרמינובאי לתנור אמר עוד 500 חיילים רוסים מתים, והגיע לשם הרופשיצאי ואמר לו הלא נפוליון טמא הוא וטמא נדחה לפסח שני....

ומיד ברח הרופשיצאי מפני קפידת הרמינובאי, ורץ אל הקו'ניצאי (המגיד מקונוניץ ז"ע) שכבר היה זקן, ובאותה העת היה הקו'ניצאי בבית הטבילה (זה היה בימים שהמקוה עוד היה פתוח... זכרים??) והרופשיצאי נכנס למיטת הקו'ניצאי, וכשהגיע הנ"ל, אמר הרופשיצאי אינני קם עד שתסיר מעלי קפידת הרמינובאי. ואכן הקו'ניצער השתכנע והסיר ממנו החשש. וכשקרא הקו'ניצער בשבת פ' יתרו בתורה אמר במקום 'נבול תבול' 'נפוליון תיפול'.

ובאמת נסתיימה המלחמה בנצחון הרוסים.

נענה אף אנחנו ונאמר די והרף למשחית, אל נא יצטערו יהודים צעירים ומבוגרים כאחד ואל תיפול שערת ראש שום יהודי, ויגאלנו בן דוד בחסד וברחמים, ונקריב לפניו ית' עוד השנה קרבן פסח בחדוה.

ד. ברבת האילנות למבודדים

יש לדון במבודד אשר לא יהיה בחוץ עד לאחר ניסן היאך יברך ברכת האילנות. וזה ברור שאם לא יראה את הפריחה לא יברך וכמש"כ בשו"ע (או"ח רכו) "וראה אילנות שמוציאין פרח". ולכתחי' צריך ב' אילנות, אבל גם על אחד אפשר לברך מעיקר הדין, וכן נהגו כמה מגדולי הדורות, ובודאי שלמבודד אשר רואה מהחלון עץ אחד בודאי יספיק לו לברכה.

ומבודד אחד שביקש שנביא לו עציץ נקוב ויברך עליו, ראשית לא הסכמנו כדי לא להתקרב למבודד, ושנית הלא על עציץ שאינו נקוב אין לברך ובעציץ נקוב יש דעות שהריצפה מהוה הפסק והוא כאינו נקוב ולכן אין לברך ע"ז וכ"פ הגריש"א.

השנה שאין תפילות בצבור יש מצוקה של סיומי מסכתות לבכורות, ואמנם בשעת כתיבת השורות עוד אפשר להתחיל ולסיים הוריות, מ"מ בעת ההדפסה כבר יהיה מאוחר לשם כך, הגרי"א דינר הביא מהגרשז"א (בס' מעדני שלמה) שאפשר לשמוע סיום מסכת בטלפון ובזה יהיה סעודת מצוה אך רק בשעת הדחק. והרי אנו בשעת הדחק.

עוד עצה הביא הגרי"א ד, לגמור ספר מהנ"ך אך בהבנה ובפירוש כשר (האג"מ כ' באו"ח ח"א סי' קנו דדוקא בפירוש אמת של אחד מרבתינו הראשונים ולא פירוש של איש דעלמא דרובם בדויים), דג"ז נחשב סיום. ומביא מהפנ"י (ברכות יז). דרבי יוחנן היה נוהג לעשות סיום כשהיה מסיים ספר איוב, ובשו"ת מנחת פתים (יו"ד רמו) כ' ע"פ הפנ"י הנ"ל שכמו"כ סיום על כל אחד מכ"ד ספרי הקודש נחשב סיום. ואל נא תחשוב שתסיים את התהלים תוכל לעשות סיום כי עליך ללמדו היטב עם פירוש כהוגן. (ואולי יסוד מלכות מספיק לשם כך, וגם הרווחת אמירת תהלים בתקופה זו).

ומהר"י מקוטנא היה נוהג לאכול בשר במוצאי תשעה באב על סמך סיום מגילת איכה שלמד היטב בבוקר.

ואפשר ללמוד שיר השירים בעיון כי אולי לא נשמע השנה שה"ש בצבור, ויהיה זה בגדר ונשלמה פרים שפתינו.

ו. ברבה על הלל בליל פסח ביחידות

לאלו הנוהגים לברך כל שנה על הלל בתפילת מעריב בליל הסדר (כידוע רבים נוהגים שלא לברך וכפי שהנהיגו בבית הכנסת זכרון יעקב ששם סודר בכל השנים שהחזן מוציא את המעוניינים בברכות), השנה שאולי יתפללו ביחידות יש לדון אם אפשר לברך.

והנה בטור (תעג) הביא מחלוקת אם לברך על הלל בתוך הסדר ופסק שלא לברך וכמנהגנו, והוסיף שיש נוהגין לומר הלל בבית הכנסת כדי שלא יהיה חיוב הלל בליל הסדר ושיבח מנהג זה, ולפי טעם זה יש טעם לברך גם ביחידות כדי לפטור את הברכה על הלל בליל הסדר, וגם נשים המתפללות בבית בכל שנה יכולות לברך כי על הלל שבתוך הסדר הן חייבות. וכך נקט הברכי יוסף (תפ"ז) שהמתפלל הלל ביחידות יכול לברך.

אבל הגר"א (הל' חנוכה תרע"א ז, סקכ"א) כ' שמה שמברכים על הלל בליל פסח הוא משום פרסומי ניסא וכמו הדלק"נ בביהכ"נ, ולכן ביחידות אין

לברך. וכך פסק ראב"ד העה"ח הגר"מ שטרנבוך.

ובמאירי פסחים קיז: כ' שמה שאומרים הלל בליל פסח הוא זכר להלל שאמרו בשחיטת הפסח, ולפי"ז אולי יש מקום לומר ביחידות.

אבל כיון שיש ראשונים שאומרים לא לברך וכן כ' הרמ"א, וכל מנהגנו לברך הוא רק בגלל הגר"א וטעמיה דהגר"א הוא משום פרסומי ניסא לכן לכאו' אין לברך ביחידות.

אבל הספרדים לכאו' יכולים לברך דכך פסק הברכי יוסף וזה ע"פ קבלה. ועכ"פ יעשו שאלת חכם (בטלפון).

ז. איה בל נפלאותיו

ויאמר אליו גדעון בי ד' ויש ד' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' ועתה נטשנו ה' ויתננו בכף מדין, ופירש"י: פסח היה אמר לו אמש הִקְרַנִּי אבא את ההלל ושמעתיו שהיה אומר בצאת ישראל ממצרים ועתה נטשנו, אם צדיקים היו אבותינו יעשה לנו בזכותם ואם רשעים היו כשם שעשה להם נפלאותיו חנם כן יעשה לנו ואיה כל נפלאותיו, ע"כ.

והקשה בעל הערך שי (הרב שלמה יהודה טבק, תקצ"ב) וכי גדעון תינוק בן יומו היה שלא הקרהו אביו את ההלל עד אמש, והלא כבר נביא היה. ותירץ, ע"פ כתבי הארי"ז ועוד ספרים שבכל מועד חוזר השפע והאור שהיה באותו הזמן והשפעה זו נפעלת ע"י מעשינו ותפילותינו השייכים לאותו מועד, וזהו שאמר גדעון הלא אמש הקרני אבא את ההלל, ומדוע לא התחדש האור ע"י קריאת ההלל של אבא הלא היו צריכים להתחדש כל ההשפעות, ולהיות נפלאות.

ולפי פירוש זה מבואר היטב לשון הפסוק "ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו ה' " שאע"פ שהיתה יציאת מצרים אז, מ"מ כיון שזה חוזר וניעור בכל פסח לכן הוא שואל מדוע לא רואים עכשיו את יציאת מצרים.

ומבאר שאכן בכל שנה יש את ההארה מחדש ובשמים אכן מורגש היטב, אלא שאין בכוחנו הדל להמשיכו לכאן. ותפילתנו שהשנה נחוש בחוש את ההארה של הגאולה ותיפסק מאתנו המגיפה וניגאל.

ח. למי יחלק קלויות ואגוזים

יש ששאלו הלא השנה כל הזקנים יושבים לבד בליל הסדר וא"כ למי יחלקו קליות ואגוזים. וזו שאלה טובה, אך קודם אשאל למי יש היום קליות ומה זה בכלל, ואח"כ נברר למי יחלקם. (ומן הסתם קליות היינו דברים קלויים, והשנה שבסדר יושבים רק ה'משפחה הגרעינית' אולי אין צורך...)

עכ"פ עיקר הטעם שמחלקים קליות ואגוזים הוא כדי שלא יישנו התינוקות, ולפעמים צריך גם לעורר את הורי התינוקות, ומעשה היה בזו"צ שעשו סדר לראשונה בביתם, ועמלו קשה בער"פ והלכו לנוח שעה לפני החג למשך 20 רגע, והתעוררו בבוקרו של החג. יש איפוא לחלק גם להם קליות ואגוזים.

ט. ורחץ

יש להזהר לקנות אלכוג'ל כשר לפסח כי אלכוהול יש בו חשש חמץ.

י. ברפס

נוטלים ידיים (ואין מברכים) וזה מפני שהוא דבר שטיבולו במשקה המחייב נטילה. ולכתחיל, כ' החוט שני, יקח הכרפס בידו כדי להתחייב בנט"י, וכ"ד הגר"מ שטרנבוך.

ויש לדון אם אוכל עם כפפות (מבודדים) לכאו' אין טעם ליטול ידיים, וע"כ יוריד הכפפות ויאכל כרפס מצלחת שיכינו במיוחד עבורו, ויאכל ויחזיר הכפפות.

ועכ"פ בימים אלו שנזהרים לא לגעת בידיים במאכלים שאחרים אוכלים, יש לזהר לא ליגע במי מלח עם היד, ומן הסתם יש להקפיד השנה לאכול עם מזלג מפני הנגיף, ולסמוך על הדעה שא"צ לאכול עם היד לשם כך ובפרט לפי מש"כ המקראי קודש שכיון שכל הנטילה היא היכר לתינוקות גם באוכל עם מזלג צריך נטילה, השנה עאכו"כ.

יא. רחצה

בימים אלו שמקפידים כל העת על נקיון הידיים, כדאי לטמא את הידיים לפני רחצה כדי שיוכל לברך בשופי.

יב. אפיקומץ

לא להבטיח לילדים טיולים ואטרקציות כי לדאבוננו אין זה מציאותי בימים טרופים אלו. הגם שהם עלולים בקלות לשכוח הבטחה זו.

יג. מים שלנו

השר שלום מבעלזא שנה א' כששאב מים שלנו ענה למברכים שברכו אותו בברכת לשנה הבאה בירושלים, ואמר להם מדוע לשנה הבאה? אנו מייחלים שכבר שבשנה זו נזכה לאפות מצות מצוה מחר בירושלים עיה"ק ולאכלם עם הקרבן פסח, ואם תשאלו הלא אי' בגמ' (עירובין מג:) אין אליהו בא בערבי שבתות ויו"ט, קושיא טובה היא זו ונשאל את אליהו כי כמה קושיות יש לנו על הגמ' בכ"מ וזו תהיה אחת מהם.

יד. ברבה על שיר השירים ביחיד

לכאורה אין חיוב ברכה על קריאת מגילת שיר השירים כאשר קורא ביחיד, כיון שהרי לא גזרו על מגילה שמא יעבירונו ואדרבה הלא רק בשבת קוראים המגילות, וא"כ אין חובה ביחיד וכיון שאין חובה ביחיד אין חיוב ברכה אא"כ קורא בצבור.

טו. מתי יזכיר טל

כאשר מתפללים בצבור מתחילים לומר טל במוסף, והמתפלל יחידי לא יאמר טל לפני שהצבור התפללו מוסף.

אבל בשנה זו שאין מנינים, לכאן אין לתלות בצבור וכ"א יגיד במוסף דידיה. (הגם שתקנוהו במוסף רק משום שבערבית לא היו מתאספים וא"כ השנה היה אפשר לומר כבר בערבית, מ"מ התקנה במקומה עומדת ומתחילים במוסף).

אכן, בעיר שהרבנים יתירו להתפלל במנינים דרך חצרות הבתים, ורוב ככל המנינים יתקיימו מן הסתם בשעה 8.00 בערך, על כן מי שמתפלל בביתו מוקדם יותר ובודאי מי שמתפלל נץ עליו לעשות שאלת חכם כי המתפלל ביחידות במקום שיש מנינים לא יכול להזכיר גשם או טל לפני שהצבור מזכיר וכדאי" במשנה ברורה (ק"ד סק"ח). ויש ליזהר בזה ולא לנהוג הוראה לבד ללא שאלת חכם.

אך תפילתנו שכ"ז הוא לחידודי בלבד, ותיפסק רעה זו מעלינו, ויבוא בן דוד ויגאלנו ונתפלל בצוותא ובצבור כדין.

טז. תפילה ביחידות ביום – עיקר היהדות!

השם משמאל כתב מכתב לחתנו שציוו עליו הרופאים לאכול ביוה"כ, וז"ל:

"ובטח זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת תורה וחכמי' ואפילו שיאמרו לך על שמאל שהוא ימין וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה וכופ אונק לשמוע לדברי חכמים הוא שוה יותר מהכל! ועל כן אין לך להצטער אם לא

תצום ביו"כ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא ציוה שלא לצום, הוא שוה יותר מעיקר הצום!

וכן בענין התפילה ידוע שהש"ץ מוציא הנך דאניסי ואפילו עם שבשדות וחושב כמו שמתפללים בעצמם. וא"כ אם יצוה עליך הד"ר שלא לתפלל ואתה אנוס בדבר הש"ץ מוציאך. ולא דוקא הש"ץ דעריך אלא אפילו הש"ץ דסוף העולם, וא"כ בזה יפה כח היוצא ע"י הש"ץ כי א"א דליכא חד בסוף העולם היודע להתפלל יוצר מהש"ץ דעריך, והוא הוא המוציאך!

ובכן אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלקים את מעשיך. וידוע שפסוק זה הוא בת קול בימי שלמה על שאכלו ביוה"כ בבנין הבית".

וְזָרְחָה לְכֶם יְרֵאֵי שְׁמֵי שָׁמַיִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהֶּ וַיֵּצְאֲתֶם וּפְשִׁתֶם בְּעֵגְלֵי מִרְבֵּק הַיָּהּ אֲנָכִי שְׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהַשִּׁיב לָב אַבּוֹת עַל בְּנֵים וְלָב בְּנֵים עַל אַבּוֹתֶם, פֶּן אָבּוֹא וְהַכִּיתִי אֶת הָאָרֶץ חָרָם. (הַפְּטָרָה לַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל)

שהנחלת לאבותינו... והוצאתנו מארץ מצרים

בברכת המזון אנחנו אומרים: נוֹדָה לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה. וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים. עַל לְמַה בְּהִנְחַלְתָּ הָאָרֶץ אֵמֶר לְאַבּוֹתֵינוּ וְאֵלֵינוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם אֵמֶר שֶׁהוֹצֵאתָנוּ?

אלא לפי שחייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הרי שיציאת מצרים הייתה לנו, לעומת הנחלת הארץ שהייתה לאבותינו.

ולפי זה גם מובן למה מקדימים את הנחלת הארץ ליציאת מצרים. אף שהסדר היה קודם יציאת מצרים ואח"כ הנחלת הארץ. אלא לפי שחייב כל אדם לראות כאילו יצא בעצמו ממצרים, הרי שיציאת מצרים הייתה עכשיו, אם כן יצאנו ממצרים אחרי שהקב"ה הנחיל לאבותינו את הארץ. (ע"פ שי"ח תפילה).

סיפור לחג הפסח ליל הסדר בסיביר

וא נכנס לתאו בשקט ובחשש, תוך כדי שהוא מוודא שאיש לא עוקב, אחריו ומתבונן במעשיו. הוא החזיק בידו את האוצר. הקור היה נוראי, עשרות מעלות מתחת לאפס. שגרת מזג אויר אי שם בערבות סיביר, כשלגופו בגדים בלויים שמנסים ללא הצלחה לשמור על חום גופו.

שיניו נקשו זו לזו, אך הניצוץ היהודי דלק בתוכו בבערה גדולה, הוא הזיז את האבן שהתרופפה לה באחד הקירות והחביא את אוצרו - סעודת ליל הסדר שיחול בעוד כמה שבועות. לא, זו לא היתה חתיכת מצה, זו היתה חצי קוביית סוכר שהצליח לקבל תמורת פרוסת הלחם היומית, היום הוא יישאר רעב, כמו ימים רבים, אבל בפסח יהיה לו אוכל כשר, תהיה לו מצה בצורת קובית סוכר, מים לארבע כוסות, חתיכת מרגרינה לכורך, עוד חתיכה לאפיקומן, לגבי מרור הוא לא דואג, יש לו בשפע.

'חמש שנים ועבודות פרך בסיביר!' הקריא השופט הסובייטי בקול רועם את גזר הדין באולם בית המשפט בווילנא על הנאשם הרה"ח ר' יצחק גלבך זצ"ל. הוא נאשם בהפצת יהדות, חלוקת לוחות שנה עם חגי ישראל ליהודים שנעו ונדו ברחבי מזרח אירופה, כשהם בורחים מהצוררים מבקשי נפשם. לא שהרוסים היו צריכים סיבה להשליך יהודים לסיביר, 'תנו לנו את האנשים ואנו נמצא כתב אישום עבורם' היו אומרים מפקדי הק.ג.ב. לסוכני החרש, על אחת כמה וכמה כשתפסו דג שמן.

ר' יצחק גלבך נולד בפולין וזכה ללמוד אצל גדולי הדור: אצל ר'

אלחנן וסרמן בברנוביץ' ולפני כן אצל ר' ברוך בער ליבוביץ', בעל הברכת שמואל, בקמניץ. לימים יספר שדמות רבו ר' ברוך בער, מאירת הפנים שאהב אותו אהבת נפש, היא זו שנזכר בה בימים הקשים ביותר שעבר ונתנה לו את הכח להמשיך הלאה. עם תחילת המלחמה ישיבות שלמות נדדו ממקום מושבן, בורחים מחיית הטרף הנאצית, חלקם מצאו עצמם נופלים היישר לידי הכובש הרוסי שמיהר למלאות קרונות שלמים ולשולחם לארץ גזירה. וכך מצא עצמו ר' יצחק גולה לסיביר. וכמו יהודים רבים אחרים, לאחר מספר שנים הבינו שהמאסר בסיביר היה הפרס הטוב ביותר שקיבלו, ובכך חייהם ניצלו.

עם כניסתו למאסר בסיביר, נערך עליו חיפוש מדוקדק בו התגלו 'מכשירי הקשר', הלא הם התפילין היקרות שרכש בדמים מרובים בהיותו נער. הוא למד את הלכות תפילין על בוריים, וחיפש את התפילין המהודרות ביותר, לאחר שחסך עבורם ממון רב. הוא ניסה להסביר ללא הצלחה לשומרים הרוסים במחנה את טיבם של מכשירי הקשר הללו, אך אלו ראו מולם לראשונה בחיים מרגל גרמני ולא רצו לשמוע כלל את הסבריו, לבסוף החליטו לפרק את מכשירי הקשר מחשש לציתותים, וכך מול עיניו הדומעות, באבחת גרזן רוצצו אותם. עשרות שנים מאוחר יותר כשנלקח לבדיקות רפואיות בלבו, אמר בחיוך אם תחסר לי פעימת לב אחת, אל דאגה, זוהי הפעימת לב החסרה לי מהרגע שהוא שרוצצו את התפילין שלי.

ליל הסדר הראשון במחנה. הגוף מפורק לאחר יום עבודה קשה, אבל הלב מתרונן לקראת הלילה הגדול. הוא מתפלל ערבית של יו"ט בדבקות רבה, 'את יום חג המצות הזה זמן חרותנו' זועק ללא קול, 'למה יאמרו הגויים' הוא שר בדמעות רותחות את הלל של ליל יו"ט. לאחר התפילה המרוממת, הוא פוסע לאותה גומחה שבקיר, שם ממתינה לו 'סעודת יו"ט וסימני החג'. הוא מוציא את קוביות הסוכר וחתיכות המרגרינה ומתחיל לומר מזכרונו קטעים מההגדה של פסח, אט אט שמורות עיניו נעצמות, הגוף דורש את שלו. למחרת הוא ממשיך לאכול מהאוכל ששמר לו לימי הפסח כדי שלא יכשל חלילה באכילת חמץ.

יומיים לאחר ליל הסדר ההפתעה הכתה בו! הוא מבחין ביהודי בר אוריין שהגיע ממש בימים האחרונים למאסר במחנה, כוחו עדיין במותניו, ובידו הוא אווז לא פחות מפרוסת לחם - מנת האסיר היומית, ואוכל בתאבון רב. כשהלה התקרב אליו, ר' יצחק אומר לו בתרעומת: "עד כדי כך הסבל שלכם רב שאינכם יכולים להימנע מחמץ גמור בפסח?" הלה מביט בו במבט משועשע, ומפטיר: "ר' איד, אנחנו כעת באדר ב'!" ר' יצחק נדהם

מהתשובה שהוטחה בפניו, אך מיד גלגלי מוחו פועלים כיצד יספיק לאגור מחדש אוכל לפסח, שיחל בעוד כחודש בלבד, ואכן, חלק הצליח להשיג, ומה שלא, כדי שלא יגווע ברעב, שרף את מנת האוכל היומית עד שלא היתה ראויה לאכילת כלב כפי ההלכה, ואכל את האפר. שנים רבות לאחר מכן היה אומר שהוא עדיין מרגיש את אותו אפר בגופו.

שבוע רודף שבוע וחודש רודף חודש. כמות האוכל שהיו מקבלים היתה מועטת ביותר, הרוסים היו שוקלים כל אסיר, ולפי משקלו נקבעה כמות המזון שיקבל, וממנה יכול היה רק לרדת. אם עבודתו לא השביעה את רצון מפקדיו, הכמות היתה קטנה יותר. המפקדים מצידם היו משתדלים לא להיות שבעי רצון. מחוסר תזונה יחד עם הקור הנורא הגוף

שקע אט אט ונכנס למעין תרדמת, תנועות הגוף הופכות למונוטוניות וחסרות חיות ונראה שמתהלכים כאן רובוטים ולא בני אדם. העיניים מושפעות מכך עד כדי שהגיעו לכמעט עיוורון בשעות החשיכה, ממש כמו תרנגולים שלא רואים בחשיכה.

הדרך חזור מיום העבודה המפרך היתה נעשית בצורה שלא תיאמן, האסירים היו אווזים אחד בשני כמו קרונות רכבת, וכך שורה של מאה איש, היתה מוצאת את דרכה על ידי אסיר חדש שעדיין מאור עיניו תיפקד היטב והיה יכול להובילם בבטחה, או לחילופין על ידי אחד ממפקדי המחנה שממש לא סבלו מתזונה בלתי מספקת.

מוחו של ר' יצחק בקושי עובד, הוא שוכח את ימי השבוע, והוא מקיים את ההלכה 'ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי'. סביבו מתהלכים כמותו, צל של אנשים, התקשורת ביניהם מינימלית, מחוסר כוח. יום אחד, במהלך העבודה, האדם שליחו מתמוטט, ורגע לפני, הוא אומר לו בכוחותיו האחרונים, קוראים לי יוס'ל וייס ממונקאטש, תזכור, יוס'ל וייס ממונקאטש. עם הזמן ודעיכת הגוף, ר' יצחק שוכח צורתה של אות. חלק מן התפילה הוא מצליח לזכור והוא חוטף רגעים ספורים לתפילה תוך כדי העבודה. רופא המחנה מביט בו ושואל אותו למעשיו המוזרים,

"אני יהודי", משיב לו ר' יצחק ללא חת ובגאווה גדולה, "ואני מנצל הזדמנויות לדבר עם אלוקי!" "יהודי?" משיב הרופא בשאלה, "גם אני יהודי!" מיני אז היה הרופא דואג להבריח לו מן המרפאה מנת

גלוקוז - סוכר, לפצות קצת את הגוף על התזונה הנוראית. אותו רופא גם הציל את חייו לאחר שאסירים באו לספר לו שחברו ר' יצחק קפא למוות, הרופא הביא את חבריו הגויים, ובמשך שעה ארוכה שפשפו על גופו שלג כדי להחזיר את זרימת הדם בגופו.

אט אט בניסי ניסים גופו מצליח להתרגל למצב, ואיכשהו מצליח לשרוד. האמונה היוקדת של ברסלבער חסיד, ורבותיו שבצילם גדל, נתנו לו את הכוח להמשיך, מימרא אחת מן הגמרא זכר משום מה והיה משננה בינו לבין עצמו ללא הרף: אם נאמר 'בכל נפשך' למה נאמר 'בכל מאודך' ואם נאמר 'בכל מאודך' למה נאמר 'בכל נפשך'? יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו, לכך נאמר 'בכל נפשך' ויש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר 'בכל מאודך'.

באחת הפעמים שהתפלל, חלם על אחד מרבותיו בברסלב הרה"צ ר' אהרן לייב ציגלמן זצ"ל שאומר לו, התפלל שתזכה לצאת ולהקים בית בישראל. וכך עשה.

חודש לפני מועד שחרורו נקרא לפתע למפקד המחנה. "תחתום על הטופס, אתה משוחרר!" ברוב טובם השלטונות הסובייטים היו נותנים כרטיס נסיעה ברכבת למקום שהאסיר המשוחרר היה בוחר לנסוע, ר' יצחק, כברסלב'ר מובהק רצה בכל מאודו לנסוע היישר לאומן, עיר הגעגועים, שטרם זכה להיות בה, אך היה לו ברור שכאשר ישמעו את היעד יגרשוהו מיידית בלא כלום, הוא מבקש מִפֶּה כדי למצוא מקום ששם האקלים והמזג אוויר דומים למקומות שגדל בהם, הוא מתבונן במפה ובוחר את המקום אליו איוותה נפשו, הם נותנים לו את כרטיס הרכבת ואומרים לו שהתחנה במרחק של עשרים קילומטר ומשהו. "את העשרים הקילומטר" היה אומר ר' יצחק "הלכתי די מהר, אבל את ה'משהו' זה כבר לקח ימים ארוכים עם סכנות של חציית נהרות קפואים, כשאני שומר על הכרטיס מכל משמר". ברכבת ישב בדד ללא שום אוכל ושתייה כשלפניו ימים ארוכים של נסיעה. כאשר הרכבת היתה עוצרת בתחנות, הנוסעים היו יורדים לקבל כוס מים חמים שהשלטונות נתנו חינם לכל המעוניין, אך רק בתנאי שיש לו כוס... ר' יצחק שהיה עם בגדיו לעורו נשאר ברכבת, אחד הנוסעים מפקד מבוגר בצבא, פנה אליו בפליאה מדוע אינו יורד כמו שאר הנוסעים, לכששמע את סיפורו גילה לו בסוד שגם הוא יהודי, ומעתה ואילך, הוא יתחלק איתו בכל מאכליו עד סופה של הנסיעה הארוכה, ובכך הציל את חייו. הרכבת מגיעה למוסקבה, ר' יצחק יורד בחשש, הוא מחפש דבר ראשון בית הכנסת, להניח תפילין ולפתוח ספר קודש, הוא במתח עצום האם יצליח לזהות את האותיות? האם יצליח לקרוא? הוא

משוטט ברחבי מוסקבה, ותר בעיניו אחר בית כנסת, הוא מצליח למצוא אחד כזה ולהיכנס לתוכו, הוא רץ לארון הספרים ונוטל ספר מתוכו ופותח אותו במהירות, שטף של דמעות פורץ מעיניו, הוא מצליח לקרוא! הוא זוכר את האותיות!

ר' יצחק זכה לעלות לארץ ישראל להקים בית נאמן בישראל ולראות בחייו משפחה גדולה ומפוארת, דורות ישרים מבורכים.

(הרב יצחק פוקס | דירשו)

הירות ללא תורה

כתוב בחז"ל שר' יהודה בר אלעאי היה מחזיק את הראש עם מגבות עד שבועות מהכאב ראש שהיה לו מהיין של ליל הסדר, וקשה מה קרה בשבועות שעבר לו הכאבי ראש? ותירץ מרן הרב שך זצ"ל משום שחירות ללא תורה זה כאב ראש אחד גדול.

שיר השירים שהוא קדש קדשים

פעם נכנס תלמיד למהר"ם מבריסק בעת שאמר שיר השירים בערש"ק, כשסיים מהר"ם פנה לתמליד ואמר לו הנה בסוף שיר השירים אומרים 'הי רצון שבזכות שיר השירים אשר קראתי ולמדתי שהוא קדש קדשים'. וצ"ע וכי למדנו כעת שיר השירים הרי רק אמרנו אותו? ותירץ שפירושה של תפילה זו היא כך: בזכות שיר השירים שקראתי, והמציאות היא שכשאומרים שיר השירים מתעורר קרבת ה'. ולמדתי עי"ז שהוא קדש קדשים. [ועיין במסכת ידים פ"ג שכל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים].

[הגדש"פ הגדתי היום].

סיפור לשביעי של פסח יום של ביטחון

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות י"ד, ל"א)

הרב הקדוש רבי דוד מטאלנא זצוק"ל, הגיע פעם בדרכו לאכסניית דרכים ללינת לילה.

היהודי בעל הפונדק חרד לקראתו, וקבלו בכבוד גדול ובסבר פנים יפות. הוא הכניס את הרבי עם המלווים אל 'חדר האורחים', שם הגיש בפניהם מעט משקה ומיני תרגימא. בינתיים ניגש הגבאי החרוץ לבעל הבית, וברר אם ניתן לקבל כאן עבור הרבי חדר צדדי, נפרד משאר חדרי האירוח, בו יוכל לעבוד את בוראו בהשקט כדרכו.

הפונדקי ענה, שאכן יש חדר מפואר [סויטה] למעלה בקומה השניה, הנפרדת משאר החדרים הממוקמים כולם בקומה הראשונה, אלא שאתמול הגיע גביר נכבד, ששילם עבורה במיטב כספו, והוא אמור לשהות כאן כמה ימים.

אך הגבאי, כדרכם של גבאים, לא ויתר, וברצותו לסדר עבור הרבי את הטוב והנוח ביותר, תחב אל תוך ידו של בעל הבית 'מטבע' יפה כדי שיגש אל הנגיד לבקשו, שמא יואיל בטובו לוותר לכבוד הרבי, מאחר שעיקר מה שנצרך הצדיק הוא לשקט ומנוחת הדעת, כדי שלא תפריע לו ההמולה שבקומה הראשונה מעבודת קודשו.

שתדלנותו של הגבאי הניבה פירות, ואכן לאחר זמן מה חזר המארח אל הלובי, שם המתינו עדיין הרבי ופמלייתו, ואמר שברוך ה', הכל הסתדר

באופן הטוב ביותר. הנגיד שכבר ידע את שמעו של הרבי ר' דוד'ל, שהיה מפורסם כאחד מגדולי צדיקי הדור, נענה בחפץ לב, והחדרנים למעלה כבר מסדרים ומנקים את החדר, כראוי לכבודו של מלך, מאן מלכי רבנן (גטין סב.).

לאחר שהכל היה מסודר ומצוחצח, עלה הרבי עם מלוויו אל החדר שהוכן עבורם. לאחר תפילת מעריב בבית הכנסת הקטן שבאכסניה, בקשו בעל האכסניה וזוגתו להתקבל בקודש פנימה. הגבאי רשם להם 'פתקא' כנהוג, והם נכנסו אל הרבי.

משנכנסו אל הצדיק, הגיש האיש את הקוויטל ברטט, והרבי ישב בנינוחות זמן מה ועיין בתוך הפתקא. לאחר מכן שטחו את צרתם בפני הרבי, וספרו על דוחק הפרנסה המעיק עליהם. הרבי ענה להם את תשובתו, והם יצאו מן החדר בשקט.

בדרכם למטה בחזרה את הקומה הראשונה, חלפו דרך החדר שבו התאכסן עתה אותו נגיד, שפינה את חדרו עבור הרבי. והנה שומע הגביר את בני הזוג בשיחתם ובהלכום על פני המסדרון, כשהגברת בעלת האכסניא אומרת לבעלה בנחרצות: "אבער דער רבי איז דאך ניט מוותר, הער האט געזאגט קלארע ווערטער, אז הער וויל דאס גאנצע צווי הונדערט רובל!". [אבל הרבי אינו מוותר, הוא אמר במילים ברורות, שהוא רוצה את כל המאתיים רובל!].

המשפט הזה ששמע הגביר בדרך אגב, סקרן אותו מאוד. 'מאתים רובל' היה בזמנם סכום נאה ביותר, והוא היה מסוקרן לדעת במה דברים אמורים.

הוא המתין אפוא לשעת הכושר, ולאחר שעה קלה כשיצא לפינת הקפה, למזוג לעצמו כוס תה חם בטרם יפרוש ללינת הלילה, פגש את בעל האכסניא, שכבר הספיק להתיידד עמו מעט בשהייתו במקום, ושאלו לפשר מאתיים הרובל שהרבי דרש מהם.

שח לו בעל המלון דברים כהווייתן: "כשבקשנו הברכה מהרבי בדבר הפרנסה, כפי שכבר הזכרנו בקצרה גם בפיתקא פנימה, הפתיע אותנו הרבי באומרו: 'אעניק לכם 'ברכה טובה' [א גוטע ברכה!] אבל בשביל ה'כלים', כלומר כדי שיהיה לברכה על מה לחול, צריכים אתם לתרום 'מאתיים רובל' לצרכי צדקה שהנני מתעסק בה כעת!'. "

"שנינו נדהמנו, אני ואשתי", ממשיך הפונדקי בסיפורו, "כי היה זה

בדיוק הסכום המונח אצלנו בתוך 'קופת חסכון' לעת הצורך. הרבי ברוח קדשו כיוון בדיוק אל הסכום המדוייק שבקופה!

"מתחילה נבוכתי מאוד בדבר, כיצד ארוקן בבת אחת את כל הקופה שחסכנו בעמל של שנים? אך אשתי משום מה מתעקשת בדבר, ובאמונתה התמימה בכוחו של 'צדיק גזור' חוזרת ואומרת, שהרי הרבי אינו מוותר, והוא אמר במילים ברורות שהוא רוצה את כל המאתיים רובל!".

למחרת בבוקר לאחר תפילת שחרית, בטרם יצא הרבי לדרכו, נכנסו שוב בעל האכסניא ואשתו, והניחו על השולחן את כל תכולת קופת החסכון בשלמות, מאתיים רובל במזומן לפדיון נפש!

הצדיק העניק להם את ברכת קדשו בטוב לב, והם יצאו ללוות את הרבי עם כל הפמליא לדרכם.

בצאתם מן האכסניא, בטרם עלה הרבי הקדוש אל הכרכרה שהמתינה עבורו, נתן את מבטו אל הבית וסביבותיו, והתעניין בנעשה בחצר ובשדה הסמוכים. בעל הבית מצידו ענה על שאלותיו של הרבי, אף כי התפלא מעט לפשר ההתעניינות המוזרה של הרבי בשדה אחוזתו...

הרבי הרהר רגעים מספר בדבר, ולאחר פנה את בעל הבית ואמר:

"שמע נא לעצתי, דומני שאין השטח שיש כאן באחוזה קטנה זו מנוצל כראוי- מדוע תעמוד כאן 'אכסניא' קטנה כזו של פונדק דרכים בלבד? הרי יכולים אתם להוסיף כאן עוד כמה קומות... להגדיל ולהרחיב את הבנין, שיהיו בו יותר חדרים וגם חדר אוכל רחב ידיים, מטבח מפואר ומחודש וכו'. הרי המקום הזה נמצא בפרשת דרכים, יש גם צורך גדול וביקוש לבית מלון רחב ידיים. הנה כאן בשדה", הצביע הרבי על השדה הפתוח שלפניהם, "יש מקום די והותר בשביל להקים רפת גדולה לבקר ודיר רחב ידיים לכבשים, כדי שתוכלו למכור לכל תושבי הסביבה חלב למשקה ובשר לשחיטה. ושם בפאתי החצר דומני שעומד 'מחסן' מיותר, למה לא תנצלו את המקום להקמת 'לול תרנגולים' משובח... הרי כל זאת לא יפריע כלום לכל גידולי השדה המבורך שתמשיכו לזרוע בו, ולמצוא בו בעזרת השם יתברך הרבה ברכה!".

הפונדקי הפשוט עמד משתומם, הוא מעולם לא העז להעלות על דעתו, אף לא 'עשירית' מתכנית הענק שהציע כאן הרבי במילים ספורות... אך

זאת ידע נאמנה, שצדיקים אינם מוציאים מפיהם שום דבר לבטלה, חלילה. לאחר שנפרד מן הרבי לשלום, התיישב עם אשתו והעלה על הכתב את כל התוכנית שהציע הרבי כדי לקיימה במלואה הלכה למעשה!

חלפו חמש שנים, ושוב הזדמן אותו גביר אל המקום. הוא לא האמין למראה עיניו. בהגיעו ראה לפניו בית מלון ענק ומפואר. אורחים רבים נכנסים ויוצאים ומתקבלים בידיים נאמנות של משרתים רבים. במרחק עמדו רפת ודיר חדשים וגדולים, הומים פרות וכבשים לרוב, ומה התפלא לשמוע קול קרקורם של תרנגולים שעלה מן הלול שבפאתי החצר.

כשנכנס פנימה קבלו בעל המלון בכבוד רב. הוא היה לבוש בחליפה מגוהצת ומכובדת, כראוי וכיאות לבעל אחוזה כולה... הוא ברכו לשלום, והגביר שאלו תכף על המהפכה הגדולה שבכל האחוזה הקטנה הזו.

"הלא בביקורי הקודם כאן לפני מספר שנים, לא עמד כאן כי אם פונדק דרכים קטן! מה קרה כאן? איך צמח כאן מלון פאר שכזה? מנין הרפת הגדולה ובעלי החיים הרבים כל כך?", לא הסתיר האיש את התפעלותו ופליאתו.

בעל המלון גילה בפניו, שכל זה הוא בדיוק פרי תכניתו של הרבי הקדוש מטאלנא, ששהה כאן עמו יחדיו בלינת הלילה לפני חמש שנים, ובדקות מספר לפני פרדתו הגה את כל התכנית המפורטת הזו!

הגביר שמח בהצלחת רעהו, אך שאלה אחת נקרה במוחו - מדוע נצרך הרבי לקחת מבני הזוג את כל המאתיים הרובל שצברו וחסכו בעמל רב כל השנים?

בהמשך דרכו נכנס אל העיר טאלנא, והציג את שאלתו בפני הרבי.

"מדוע לא תבין?", ענה הרבי ר' דוד'ל בחכמת אלוקים שבקרבו, "הרי אותם מאתיים רובל היה העבודה זרה' שלהם! הם השליכו את כל יהבם לעתיד חייהם באותם מאתיים רובל, ובכך סתמו את הצינורות, ולא נתנו לברכת השם יתברך להיכנס א לביתם. לפיכך נאלצתי להוציא את העבודה זרה הזו מביתם. לאחר שפינו וניקו את הקופה, והשליכו כל יהבם על ה' ועל ברכת עבדיו הצדיקים, יצרו כלים מחודשים להשפיע עליהם רוב עושר וברכה מרובה.

המוסר הוא לכל אחד: השליכו את העבודה הזרה שלכם, ותתחילו

הגאון הצדיק רבי נחומק'א מהורודנא, מורו ורבו של מרן החפץ חיים זצוק"ל, מפורסם היה גם בתור 'גאון' בחסד, הואיל והיה מרבה בעשיית החסד, ומנהל גמח"ים שונים לטובתם של ישראל.

פעם אחת, בעוסקו במצווה נחוצה של פדיון שבויים, נזקק לסכום כסף גדול. הוא ניגש לאחד מעשירי העיר, ובקש 'הלוואה' על מלוא הסכום, עד למחרת בשעת שתיים עשרה בצהרים.

נענה העשיר ואמר, שעל פי רוב נמנע הוא מהלוואות ענק שכאלה, לאחר שכבר 'נעקץ' כמה פעמים... אבל בודעו את ישרותו ואת אחריותו של רבי נחום, נאות הוא לחרוג הפעם מגדרו, והלווה לו את כל הסכום.

למחרת כשעבר ר' נחום ברחוב העיר בשעה רבע לשתיים עשרה, פגש באקראי באותו עשיר, וברכו לשלום. הנגיד נענה גם הוא בברכה לעומתו, והזכירו בדבר פירעון ההלוואה, בהוסיפו שאם כבר מוכנות המעות בידו, הרי שיוכל לפרען עתה, ולא יצטרך להטריח עצמו אחר כך לעלות לביתו.

חייד רבי נחמוק'ה, ואמר: "וכי מנין לי סכומים אדירים שכאלה? לא מיניה ולא מקצתיה..."

פני העשיר האדימו מכעס, והוא החל רוטן ורוגז: "אשר יגורתי בא! הלא כבר אתמול חששתי מהלוואה גדולה שכזו! והנה כבר התברר שטעיתי בסומכי על יושר! ועתה, מזומן אתה אחר כבוד לבית הדין שם כבר יפסקו את דינך, כדין לווה ואינו משלם!!!"

"לאט לך!", ענה רבי נחמוק'ה בשלוה, "מדוע רץ אתה כבר לבית הדין, הלא עדין רבע שעה שלמה לפנינו..."

צחק הגביר ואמר: "אם כך מזומן אתה בשתיים עשרה וחמישה לבית הדין!", ועזבו בחמת זעם.

רבי נחום הצדיק, שנודע כאיש של אמונה וביטחון איתן, המשיך בדרכו הביתה בהשקט ובבטחה, כמי שכבר מונח הכסף באמתחתו...

והנה חמש דקות לפני שתיים עשרה נשמעה דפיקה בדלת הבית; בפתח עמד חתן צעיר, שביקש להפקיד את כספי הנדוניה שקיבל מחותנו, באחת מקרנותיו הנאמנות של רבי נחום. הוא התקבל בסבר פנים יפות, רבי נחמוקה התיישב עמו במתינות ובמנוחת הדעת, ורשם את כל פרטיו של האיש בתוך 'ספר הקרנות' המיוחד, שהחזיק בנאמנות עבור כל הפקדונות שתחת ידו [כנהוג בימים ההם, טרם עידן התפתחות הבנקים כזמנינו].

מששאל רבי נחום את החתן הצעיר באיזה סכום מדובר, נקב הלה בדיוק באותו סכום שלוהה אתמול רבי נחום מן העשיר, חושבנא דדין כחושבנא דדין!

תכף כשסיימו, יצא רבי נחום עם הכסף המוכן בידו לביתו של העשיר, וסילק את כל החוב במזומן עד הפרוטה האחרונה, לתדהמתו הגדולה של העשיר.

"איך הצלחת לגייס סכום גדול שכזה בתוך רבע שעה?", תהה העשיר.

ענה לו ר' נחום תשובה ניצחת, ולמדו פרק במידת הבטחון:

כאשר בטחונו של הבוטח מוגבל בשכלו בציורי העזרה שבדרכי הטבע, הרי נותן לו הקב"ה בדרך הטבע, אך כאשר בטחון איש ישראל בקונו אינו מוגבל בכלום, רק הוא סומך בלב שלם על אחד יחיד ומיוחד, שכל היכולת בידו, הרי ממציא לו השם יתברך דרכים שונות לישועתו, גם בדרכי פלא ונס!

(הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ | טיב המעשיות)

כל עת ובכל זמן כללית עם תושבי רכסים

מוקדי השבת וחג של כללית פתוחים למקרים דחופים

מרפאת סביון, רח' סביון 40

שעות פעילות: ליל שבת וחג: 18:00-20:00 יום שבת וחג: 8:00-12:00

תושבי רכסים,
למענכם הקמנו
מתחם דגימות
קורונה ברחבת
מרפאת סביון.

לשירותכם מנהלת קשרי לקוחות
נעמי סלומון, 050-417305